

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет фізичного виховання та спорту
Кафедра олімпійського та професійного спорту

Шалар О.Г., Жосан І.А., Стрикаленко Є.А.

ПРАКТИКУМ З МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

навчально-методичний посібник для студентів
освітньо-професійної програми «магістр» за спеціальністю
014.11 Середня освіта (фізична культура)

Херсон
2019

УДК 796:612.76+006.91

ББК 75.0

A65

A65 Шалар О.Г. Практикум з методики викладання фізичного виховання у закладах вищої освіти: [навчально-методичний посібник / для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійними програмами «Середня освіта (Фізична культура)» та «Фізична культура і спорт»] // О.Г. Шалар, І.А. Жосан, Є.А. Стрикаленко. – Херсон: ПП Вишемірський В.С., 2019. – 115 с.

Укладач: **Шалар Олег Григорович** – доцент кафедри олімпійського та професійного спорту Херсонського державного університету, кандидат педагогічних наук, доцент.

Жосан Ігор Анатолійович – доцент кафедри олімпійського та професійного спорту Херсонського державного університету, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент.

Стрикаленко Євгеній Андрійович – завідувач кафедри олімпійського та професійного спорту Херсонського державного університету, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент.

Рецензенти: **Джуринський Петро Борисович** – директор навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та реабілітації Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського, доктор педагогічних наук, професор.

Гузар Віктор Миколайович – доцент кафедри фізичного виховання Херсонської державної морської Академії, кандидат педагогічних наук, доцент.

Розглянуто
на засіданні кафедри олімпійського
та професійного спорту ХДУ
Протокол № 9 від 06.05.2019 р.

Схвалено
Науково-методичною радою
факультету фізичного виховання
та спорту ХДУ
Протокол № 5 від 20.05.2019 р.

Погоджено
Науково-методичною радою ХДУ
Протокол № 5 від 19.06.2019 р.

Затверджено
Вченою радою ХДУ
Протокол № 12 від 24.06.2019 р.

УДК 796:612.76+006.91

ББК 75.0

ВСТУП

Майбутній спортивний педагог має відповідати вимогам сучасної системи освіти, потребує розвитку психолого-педагогічної компетентності. Наданий посібник створено для того, щоби надати допомогу майбутнім фахівцям у галузі спортивно-педагогічної освіти.

Головне завдання практикуму допомогти студенту знайти зв'язок теорії з практикою, щоби надати викладанню фізичного виховання прикладного характеру.

Зміст практикуму визначає авторська програма з методики викладання фізичного виховання у вищих навчальних закладах. Запропонований практикум добре структурований і складається з двох змістовних модулів, а саме «Професійно-педагогічна підготовка магістра фізичної культури» та «Педагогічна культура викладача вузу»

У запропонованому магістрантам, молодим викладачам посібнику «Практикум з методики викладання фізичного виховання у вищих навчальних закладах» здійснений певний підхід до структури і змісту курсу на принципах модульно-блочної системи навчання.

У першому змістовному модулі розкривається організаційні та дидактичні аспекти діяльності магістрів фізичної культури, а саме проведенні лекцій, практичних та семінарських занять, навчальної практики із спортивно-педагогічних дисциплін.

Другий змістовний модуль присвячений педагогічній культурі і майстерності спортивного педагога, виконання певних функцій, умінь, педагогічної техніки.

Кожен змістовний модуль складається із навчальних модулів та блоків-завдань, які можуть легко доповнюватися і змінюватися. Навчальний модуль містить в собі 4 блоки-завдання: 1) оглядово-установчу лекцію; 2) індивідуальну самостійну роботу (розширений зміст теми, що вивчається) на основі якої готується виступ на семінар, доповідь, участь у віртуальному форумі тощо; 3) науково-дослідну роботу (проведення мікродослідження у

вигляді самотестування або тестування друзів та близьких людей за певними психолого-педагогічними аспектами); 4) блок контролю (контрольні запитання лекції та питання теоретичного тесту за темою, що вивчається).

Викладений у посібнику курс міцно пов'язаний із дисципліною «Педагогіка та психологія фізичного виховання», де окрім дидактики та виховання в процесі занять фізичною культурою представлена специфіка діяльності вчителя фізичної культури та шляхи активізації і формування колективу учнів.

Структуру і зміст навчально-методичного посібника «Практикум з методики викладання фізичного виховання у вищих навчальних закладах» можна використовувати для побудови віртуального (дистанційного) навчання студентів.

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВНЗ
Програма розроблена Шаларом О.Г., доцентом, кандидатом педагогічних наук

Пояснювальна записка

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни складена відповідно до освітньо-професійної підготовки «магістр» за спеціальністю 014.11 Середня освіта (фізична культура)

Предметом вивчення навчальної дисципліни є форми і методи навчання, що підвищують активність, самостійність студентів, включення їх у дослідно-експериментальну діяльність.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення дисципліни „Методика викладання фізичного виховання у ВНЗ” має прикладний характер і базується на знаннях таких фундаментальних дисциплін, як „Психологія”, „Педагогічна психологія”, „Психологія фізичного виховання та спорту” „Соціологія”, „Теорія та методика фізичного виховання”, „Теорія та методика спортивно-педагогічних дисциплін (гімнастика, спортивні ігри, легка атлетика та ін.)

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Професійно-педагогічна підготовка магістра фізичної культури
2. Педагогічна культура викладача вузу

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання дисципліни: підготовка студентів магістратури до виконання обов'язків викладача вищого навчального закладу; проведення науково-пошукової роботи, організації навчально-виховного процесу в спеціалізованих гімназіях, школах, коледжах.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Теоретичні: поглиблення, розширення, інтеграція знань з педагогіки, педмайстерності, навчально-виховних технологій; виховання у магістрантів особистісних якостей майбутнього педагога, відповідального ставлення до виконання ролі вчителя, викладача, прагнення займатися самонавчанням, саморозвитком, самовдосконаленням.

Практичні: практичне опанування студентами різними формами організації навчального і виховного процесів у вищих закладах освіти 1-4 рівня акредитації

У результаті опанування дисципліни «Методика викладання фізичного виховання у ВНЗ» у студентів повинні бути сформовані **компетентності** з навчальної дисципліни, що узгоджуються із загальними та професійними **компетенціями:**

- базові уявлення про основи педагогіки та психології вищої школи, розуміти зміст та методи педагогічного процесу, адекватно сприймати особливості окремих студентів і студентських груп;

- вміння правильно визначати зміст, закономірності, механізми і специфіку педагогічного процесу з формування особистості в умовах занять фізичними вправами і спортивною діяльністю;

- здатність до ефективного педагогічного спілкування щодо вирішення певних педагогічних і виховних завдань, а саме передачі знань і вмінь та встановлення взаєморозуміння з студентами;

- уміння перетворювати педагогічні знання конкретно до діяльності викладача вишу з фізичної культури, керівника спортивних секцій та всебічне вивчення своїх підопічних, використовуючи методи наукового педагогічного дослідження;

- вміння розуміти і виділяти педагогічні принципи навчання і виховання студентів в конкретних педагогічних ситуаціях або у окремих ланках педагогічного процесу;

- вміння оцінювати результати нескладної дослідницької роботи з певних педагогічних ситуацій або психолого-педагогічного тестування: аналіз наданих ситуацій та самоаналіз проведеного мікродослідження.

1.3. Очікувані результати

Під час вивчення даної дисципліни студент повинен *знати* організацію навчальної діяльності студентів; методiku проведення лекційних практичних та лабораторних занять із спортивно-педагогічних дисциплін;

В ході вивчення дисципліни студенти повинні *вміти* володіти командами для оперативного управління діяльністю групою; надавати методичні поради щодо розвитку максимальної сили; аналізувати уроки фізичної культури тощо.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECES.

2 Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Програма курсу призначена для студентів факультету фізичного виховання та спорту, де готують вчителів та викладачів фізичної культури, тренерів та керівників спортивних секцій для роботи в школах, ДЮСШ, вищих та середніх учбових закладів.

Для вивчення дисципліни студентам необхідно засвоїти теми: організація навчальної діяльності студентів з позиції їх професійно-педагогічної підготовки; проведення лекційних, практичних, семінарських занять із спортивно-педагогічних дисциплін; педагогічна культура та майстерність спортивного педагога.

Змістовний модуль 1. Професійно-педагогічна підготовка магістра фізичної культури

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ З ПОЗИЦІЇ ЇХ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Особистісно-діяльнісний підхід до організації навчального процесу. Мотивація як компонент структури навчальної діяльності. Навчальне завдання в структурі навчальної діяльності. Контроль (самоконтроль), оцінка (самооцінка) в структурі навчальної діяльності. Команди для оперативного управління діяльністю групою. Термінологія. Рекомендації з демонстрації ЗРВ.

ЛЕКЦІЯ З СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Значення вузівської лекції та роль лектора. Виховна функція лекції. Науковість, доступність та систематичність лекції. Свідомість і міцність засвоєння знань та наочність лекції. Активізація пізнавальної діяльності

студентів на лекції. Підготовка до лекції. Контакт лектора з аудиторією. Мова лектора, його стиль, манери і дисципліна. Значення лекції і роль особистості лектора в забезпеченні її якості. Лектор як педагог і громадянин, особистість. Виховна функція лекції. Історичний аспект викладу матеріалу. Інтерес студентів до власного наукового дослідження лектора. Значення красномовства й емоційності лекції. Загальна культура лектора.

ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Мета і завдання навчання. Мотивація навчальної діяльності. Організація і управління навчальним процесом. Алгоритм навчання опорному стрибку. Засоби та методи навчання. Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу. Контроль за ходом навчального процесу. Самоконтроль у фізичному вихованні школярів. Розкриття технології навчання на практичних заняттях з СПД як обов'язкова умова їх професійно-педагогічної підготовки.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ІЗ СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Мета та завдання семінарських завдань. Типи та різновиди семінарських занять. Планування семінарських занять та підготовка до них. Організація та проведення семінарського заняття. Семінарські заняття із спортивно-педагогічних дисциплін. Методичні поради щодо розвитку максимальної сили. Способи оцінки виконання рухової дії. Навчання прийомів страхування і допомоги, дотримання правил запобігання травматизму.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ІЗ СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Мета і завдання навчальної практики. Теоретико-методичні матеріали до реалізації завдань навчальної практики. Застосування словесного методу навчання на різних етапах навчання фізичних вправ. Застосування методу демонстрації. Навчальна практика із спортивно-педагогічних дисциплін. Вирішення завдань навчальної практики на заняттях з гімнастики, легкої атлетики, спортивних ігор, плавання, спортивної боротьби, туризму. Послідовність реалізації завдань навчальної практики. Співвідношення завдань з елементами педагогічної техніки.

ОГЛЯДОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ПРЕДМЕТІВ ЦИКЛУ СПД

Загальна характеристика занять. Приклад оглядового заняття легкоатлетичної спрямованості. Зміст оглядово-методичного заняття з акробатики.

Стратегічна мета фізичного виховання школярів та шляхи її реалізації вчителем. Розуміння студентами завдань фізичного виховання школярів як передумова їх ефективної підготовки. Формування професійно-педагогічних умінь студентів у різних СПД.

Змістовний модуль 2. Педагогічна культура викладача вузу

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Підготовка до процесу фізичного виховання. Практична діяльність на уроці. Контроль за ефективністю педагогічного процесу. Взаємозв'язок і

взаємообумовленість діяльності учителя та учнів на уроці фізичної культури. Підготовка учителя до уроку фізичної культури. Мета та методи аналізу уроку фізичної культури. Функції та сутність оціночно-аналітичного компоненту навчально-виховного процесу.

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА СПОРТИВНОГО ПЕДАГОГА

Загальна характеристика педагогічної культури. Структура педагогічної культури. Зміст педагогічної культури. Педагог у світі професійної діяльності. Суб'єктивні властивості педагога. Психофізіологічні передумови діяльності педагога.

ПЕДАГОГІЧНІ ФУНКЦІЇ ТА УМІННЯ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Педагогічні функції вчителя. Педагогічні уміння. Дидактичні уміння; уміння психологічного забезпечення навчально-виховного процесу; уміння, спрямовані на самореалізацію педагога, контролювати стан і спрямовувати розвиток учнів. Загальна характеристика конструктивної, організаторської, комунікативної та гностичної функції. Педагогічні уміння, що забезпечують реалізацію переважно конструктивних функцій; передумови успішної педагогічної діяльності.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ СПОРТИВНОГО ПЕДАГОГА

Знання навчального матеріалу. Педагогічна технологія. Педагогічна творчість та стиль. Уміння спостерігати. Подолання психологічних бар'єрів. Формування культури рухів. Створення позитивного емоційного тла занять. Уміння зацікавити, питати й аналізувати відповіді. Педагогічна техніка, її складові. Міміка і пантоміміка вчителя. Здібності в структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Особистісні якості в структурі суб'єкта педагогічної діяльності

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ТА ЕТИКЕТ СПОРТИВНОГО ПЕДАГОГА

Культура мовлення викладача-тренера. Основні компоненти культури мовлення. Етикет педагога в спілкуванні і поведінці. Постановка командного голосу. Дикція, виразність і темп мовлення.

3. Рекомендована література

1. Основна література.

1. Ильин Е.П. Психология физического воспитания: 2-е изд., испр. и доп. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2000.- 486 с.
2. Гогунев Е.Н., Мартьянов Б.И. Психология физического воспитания и спорта. Учеб. пособие.– М.: «Академия»,2000.-288
3. Железняк Ю.Д. Теория и методика обучения предмету «Физическая культура». – М.: Издательский центр «Академия», 2004.- 272 с.
4. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов.- М.: Издательская корпорация «Логос», 1999.- 384 с.
5. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.- 302 с.
6. Спортивная психология в трудах отечественных специалистов./Сост. И.П.Волков.- СПб.:Питер,2002.- 384 с.
7. Практикум по спортивной психологии /Под ред. И.П.Волкова.- СПб.: Питер, 2002.- 288 с.
8. Станкин М.И. Психолого-педагогические основы физического воспитания: пособие для учителя.- М.: Просвещение, 1987.- 224 с.

9. Шиян Б.М., Папуша В.Г. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: Навчальний посібник. – Харків: „ОВС”, 2005.- 208 с.

2. Додаткова література.

1. Ильин Е.П. Психомоторная организация человека: Учебник для вузов .- СПб.:Питер,2003.-384 с.
2. Уэйнберг Р.С., Гоулд Д. Основы психологии спорта и физической культуры.- К.: Олимпийская литература, 1998.-335 с.
3. Сергієнко Л.П. Психологія спорту: робоча навчальна програма та практикум. Методичні рекомендації. Миколаїв: Вид-во ПСІ КСУ, 2003.- 158 с.
4. Родионов А.В. Психология физического воспитания и спорта: Учебник для вузов.- М.: Академический Проект; Фонд «Мир», 2004.- 576 с.
5. Шалар О.Г. Лекції з курсу „Психологія фізичного виховання та спорту”: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності ПМСО. Фізична культура.- Херсон: Видавництво ХДУ, 2005.- 212 с.

3. INTERNET – ресурси (Основні Web-сторінки в INTERNET).

1. www.sportsscience.org.
2. www.tmfv.com.ua.
3. www.nbu.gov.ua.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання – тестування, письмовий та усний контроль

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ І
«ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАГІСТРА
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ»

Модуль 1. «Організація навчальної діяльності студентів з позиції їх професійно-педагогічної підготовки»

Блок-завдання 1. Оглядово-установча лекція 1.

а) Ознайомтеся з метою лекції, її проблемою, провідною ідеєю, основними поняттями теми, рекомендованою літературою

б) Уважно перечитайте текст лекції

Мета: Розкрити особистісно-діяльнісний підхід до організації навчального процесу студентів у вузі.

Основна проблема Засвоєння закономірностей процесу навчання і виховання у вищому навчальному закладі, усвідомлення структури навчальної діяльності.

Провідна ідея: Особистісно-діяльнісний підхід до навчання розглядається як суб'єктно-орієнтована організація й управління навчальною діяльністю її суб'єкта – студента при вирішенні педагогом спеціально підібраних навчальних завдань різної складності, спрямованих на розвиток студента як особистості.

План:

1. Особистісно-діяльнісний підхід до організації навчального процесу
2. Мотивація як компонент структури навчальної діяльності
3. Навчальне завдання в структурі навчальної діяльності
4. Контроль (самоконтроль), оцінка (самооцінка) в структурі навчальної діяльності

Обрані методи: лекція-бесіда, системно-структурний аналіз

Обладнання: логічно-структурні схеми

Основні поняття теми: особистісний та діяльнісний компоненти, співробітництво, мотивація, навчальні завдання, контроль, оцінка.

Рекомендована література:

1. Железняк Ю.Д. Теория и методика обучения предмету «Физическая культура». – М.: Издательский центр «Академия», 2004.- 272 с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов.- М.: Издательская корпорация «Логос», 1999.- 384 с.
3. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.- 302 с.
4. Шиян Б.М., Папуша В.Г. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: Навчальний посібник. – Харків: „ОВС”, 2005.- 208 с.

Текст лекції 1 «Організація навчальної діяльності студентів з позиції їх професійно-педагогічної підготовки»

1.1. Особистісно-діяльнісний підхід до організації навчального процесу

Традиційно при аналізі навчального процесу категорія „підхід” розглядається з позиції того, хто навчає, тобто – викладача. Але особистісно-діяльнісний підхід може розглядатися і з позиції самого студента, бо специфіка навчальної діяльності полягає в спрямуванні *на розвиток і саморозвиток суб'єкта цієї діяльності.*

Особистісний компонент особистісно-діялісного підходу передбачає, що в центрі навчання знаходиться студент як особистість (його мотиви, мета, неповторний психологічний склад). Згідно з інтересами студента, рівня його знань і умінь, викладач визначає завдання занять та формує, спрямовує і коректує весь освітній процес розвитку його особистості...

Студент в кінці заняття повинен відповісти собі: чого він сьогодні навчився, чого не знав, або не зміг зробити ще вчора. Така постановка питання стосовно навчання означає, що всі методичні рішення (підбір навчального матеріалу, використання прийомів, способів, методів, засобів тощо) проходять через призму особистості студента: його потреб, мотивів, здібностей, активності, інтелекту та інших індивідуально-психологічних та функціональних особливостей. Враховуються ці особливості через зміст і форму навчальних завдань, через характер спілкування зі студентом (учнем).

Визначаючи *діяльнісний компонент* в особистісно-діялісному підході до навчання, слід зазначити, що обидва його *компоненти* нерозривно пов'язані, оскільки особистість виступає суб'єктом діяльності.

Енергетичним джерелом діяльності, її передумовою є *потреба*. Такою потребою в даному контексті є прагнення стати висококваліфікованим учителем.

Однією із основних характеристик діяльності є її предметність. За предметом діяльності розрізняють і називають її види, наприклад – педагогічна, спортивна тощо.

Діяльність педагога спрямована на передачу соціокультурного досвіду, організацію засвоєння студентами (учнями) навчального матеріалу.

Діяльність студентів (учнів) спрямована на засвоєння цього досвіду та навчального матеріалу.

Суттєвою характеристикою діяльності є її мотивованість, яка визначає початковий момент діяльності. Якщо предмет діяльності – це те, на що вона спрямована, то мотив – це те, задля чого відбувається ця діяльність.

Одночасно для вирішення навчальних завдань слід організувати навчальне *співробітництво* студента з педагогом і самих студентів (учнів), сформувані колективний суб'єкт. *Співробітництво* – це гуманістична ідея спільної розвиваючої діяльності студентів і викладачів, яка базується на взаєморозумінні, проникненні в духовний світ один одного, колективному аналізі ходу і результатів цієї діяльності. В основі стратегії співробітництва лежить ідея стимулювання і спрямування педагогом пізнавальних інтересів студентів (учнів).

З психологічної точки зору співробітництво як спільна діяльність, як організована система активності суб'єктів, що взаємодіють, характеризується:

- просторовою і часовою співприсутністю;
- єдністю мети і завдань;
- відповідними організацією і управлінням навчальною діяльністю;
- відповідним розподілом функцій, дій і операцій;
- наявністю міжособистісних стосунків.

Динаміку становлення спільної діяльності педагога і студента (учнів) психологи з певною умовністю поділяють на *три фази і шість форм*, які переходять одна в іншу.

Перша фаза – „залучення до діяльності” включає три форми:

- розподіл дій між педагогом і студентами (учнями);
- імітуючи дії студентів (учнів);

- наслідувальні дії студентів (учнів).

Друга фаза – „погодження діяльності студентів з викладачем” передбачає наступні форми спільної діяльності:

- саморегулюючі дії студентів (учнів);
- самоорганізуючі дії;
- спонукаючі дії студентів (учнів).

Третя фаза передбачає партнерство в удосконаленні оволодіння діяльністю.

Неважко передбачити, що чим вищий курс (старший клас), тим швидше буде пройдений шлях становлення по-справжньому спільної діяльності. Але починати цей процес слід з першого курсу (з першого класу).

1.2. Мотивація як компонент структури навчальної діяльності

Навчальна діяльність має свою зовнішню структуру, яка складається з таких основних компонентів:

- 1) *мотивація;*
- 2) *навчальні завдання;*
- 3) *навчальні дії;*
- 4) *контроль, що переходить у самоконтроль;*
- 5) *оцінювання, що переходить у само оцінювання.*

Мотивація як перший обов’язковий компонент навчальної діяльності, що входить в її структуру, може бути внутрішньою або зовнішньою, але завжди є внутрішньою характеристикою особистості як суб’єкта навчальної діяльності.

В найзагальнішому розумінні **мотив** – це те, що визначає, стимулює, спонукає людину до здійснення певної дії. Мотивацією можна визначити, з одного боку, як складну, багаторівневу систему збудників, що включає потреби, мотиви, інтереси, ідеали, прагнення, установки, емоції, цінності тощо.

Одним із провідних компонентів навчальної мотивації є *інтерес*. Необхідною умовою формування інтересу до навчальної діяльності є надання студентам (учням) можливості проявляти самостійність та ініціативу. Чим активніші методи навчання, тим легше зацікавити студентів. Цікавою для них є та робота, котра вимагає постійного напруження. Легкий матеріал не викликає інтересу.

Подолання труднощів навчально-тренувальної діяльності – важлива умова виникнення інтересу до неї... Важливою передумовою виникнення інтересу є новизна навчального матеріалу.

1.3. Навчальне завдання в структурі навчальної діяльності

Першою і найсуттєвішою особливістю навчального завдання є його спрямованість на суб'єкт (студента, учня), оскільки передбачає зміни в самому суб'єкті, якому належить вирішувати поставлене завдання.

До навчальних завдань висуваються такі вимоги:

- проектуватись повинна система завдань, а не кожне окреме завдання;
- при конструюванні системи завдань треба прагнути, щоб вона забезпечувала як близької, так і далекої мети;
- реалізація навчальних завдань повинна забезпечити засвоєння системи засобів, необхідної і достатньої для успішного здійснення навчальної діяльності;
- студенти (учні) повинні усвідомити завдання і дії з їх вирішення та контролювати виконання цих дій;
- вирішуючи навчальне завдання, студенти (учні) повинні мати чітке уявлення про його суть і засоби розв'язання.

Вирішення завдання студентами (учнями) **вимагає**:

- його розуміння;
- прийняття завдання як необхідного для себе. Іншими словами, завдання повинно бути особистісно значущим;
- вирішення завдання повинно викликати у студентів (учнів) позитивні емоційні переживання та бажання поставити і вирішити власні завдання.

У зв'язку з цими вимогами важливе значення має правильне, конкретне формулювання завдань і способи їх доведення до свідомості студентів (учнів).

Для прикладу наводяться конкретні завдання з вивчення перекиду назад, які треба вирішити на окремих уроках для засвоєння даної вправи.

Завдання:

1. Перевірити вміння учнів виконувати переكاتи.
2. Розучити опору на руки для перекиду назад.
3. Розучити опору на руки під час виконання перекиду назад.
4. Перевірити вміння працювати руками в перекиді назад.
5. Домогтися прямолінійного виконання перекаату вперед.
6. удосконалювання групування в перекиді назад.
7. Домогтися енергійного перекиду від вихідного положення до перекаату.
8. Удосконалення опору на руки.
9. Перевірити вміння виконувати перекид назад загалом.
10. Удосконалення перекиди назад в мінливих умовах.
11. Поєднання перекиду назад з іншими діями.

...Під час повідомлення завдань уроку учитель прагне викликати зацікавленість учнів у їх розв'язанні. Цьому сприяє висунення завдань, пов'язаних з потребою учнів (наприклад, футболісти-учні – розучують перекиди на уроках фізкультури...).

У процесі висунення завдань важливо створити в учнів чітке уявлення про шляхи їх вирішення. Цим формується свідоме ставлення й активність учнів при виконанні вимог учителя...

Висунуте завдання повинно відповідати лімітові часу, а його формулювання має бути настільки доступне учням, щоб вони самі в кінці уроку могли оцінювати рівень його реалізації.

Уже в процесі постановки завдань учитель звертається до знань, які отримали учні з інших предметів...

На кожному уроці вчитель розв'язує багато завдань, але акцентує увагу на основних для даного заняття. Саме таких завдань, пов'язаних з навчанням, може бути на одному уроці не більше двох-трьох. Їх учитель і оголошує на початку, а деталізує, у вигляді окремих завдань, в процесі всього уроку... Водночас учитель подає інформацію про виховну й оздоровчу значущість даного заняття...

Завдання уроку, їхнє доведення до свідомості учнів повинні бути тісно пов'язані з іншими формами фізичного виховання учнів, зокрема їх самостійною роботою.

Треба пам'ятати!, що на формальну постановку завдання учні відповідають формальним ставленням до уроку. Деякі конкретні формулювання завдань уроку наступні:

освітні – ознайомити з прямолінійною постановкою ноги з передньої частини стопи при бігу по прямій; закріпити навичку відштовхування у стрибках в довжину з розбігу; навчити руху кисті в киданні малого м'яча; виробити правильну поставу під час бігу;

оздоровчі – розучити комплекс вправ для формування правильної постави; сприяти загартуванню організму учнів; перевірити правильність побудови стопи учнів;

виховні – виховувати сміливість, охайність, товарицькість тощо.

Отже, початком будь-якої діяльності є усвідомлення мети і здатність студентів відповісти на питання: „Для чого?“, „З якою метою я це роблю?“

1.4.Контроль (самоконтроль), оцінка (самооцінка) в структурі навчальної діяльності

У загальній структурі навчальної діяльності значне місце належить таким діям як *контроль (самоконтроль)* і *оцінка (самооцінка)*. Це обумовлено тим, що будь-яка дія є довільною, регульованою лише при умові контролювання й оцінювання.

Контроль і оцінка здійснюється шляхом порівняння того, що передбачалось одержати, і того, що реально одержали в процесі навчання. Це порівняння є підставою для продовження чи завершення дії (у випадку збігу) або корекції (у випадку, якщо план і результати не збігаються).

Отже, контроль передбачає **три ланки**:

- *формування моделі, взірця, бажаного результату дії;*
- *порівняння цього взірця і реальної картини дії;*
- *прийняття рішення про продовження, завершення чи корекції дії.*

Дії контролю і оцінки педагога в процесі навчання повинні перейти і дію самоконтролю і самооцінки студентів (учнів).

Блок-завдання 2. Індивідуальна самотійна робота

а) Самостійно опрацюйте наступні запитання:

- 1) Зовнішня структура навчальної діяльності.
- 2) Мотивація.

- 3) Навчальні завдання та навчальні дії.
- 4) Контроль та оцінювання в навчальній діяльності.

б) Виконайте індивідуальне завдання на вибір:

1. Підготувати виступ, доповідь, реферат із теми;
2. Написати тези, статтю, есе;
3. Виступ на науково-практичній конференції.
4. Скласти кросворд із теми 1.

Блок-завдання 3. Науково-дослідна робота

1. Проведіть мікродослідження (самотестування або запропонуйте цей тест своїм близьким та друзям).

2. На наступному занятті обґрунтуйте власне дослідження.

Методика. *Тест на об'єктивність.*

За допомогою представленого далі опитувальника оцінюються здібності студентів об'єктивно характеризувати інших людей, їх позитивні, негативні риси та досягнення. Ця якість особливо важлива для майбутнього викладача вузу, якому постійно потрібно оцінювати своїх вихованців, і однією із провідних педагогічних вимог у цьому зв'язку є об'єктивне ставлення до кожного студента, об'єктивна оцінка його якостей, знань і вмінь.

Зрозуміло, що абсолютної об'єктивності у міжособистісних стосунках добитися важко, проте рівень своєї об'єктивності, хоча б частково, оцінити можна, і для цього пропонується наступний опитувальник. В ньому міститься 12 життєвих ситуацій, пов'язаних з сприйняттям і оцінкою людей, на кожен таку ситуацію можна відреагувати декількома способами.

При можливих варіантах таких реакцій, з котрих об'єкт дослідження повинен вибрати, найбільш прийнятні для нього варіанти, приписані кожній ситуації. Кожний із варіантів оцінюється кількістю балів. І на основі суми отриманих балів судиться про те, наскільки ця людина у своїх міжособистісних оцінках об'єктивна.

1. На вашу думку, ті, хто завжди особливо ретельно дотримуються прийнятих правил поведінки і ніколи не відступають від культурних манер:

- а) ввічливі та приємні у спілкуванні;
- б) строго виховані;
- в) за своєю сутністю не щирі і за всім цим ховають свій дійсний характер.

2. Ви знаєте подружню пару, яку ніколи не свариться. Як ви думаєте, вони:

- а) щасливі;
- б) байдужі один до одного;
- в) ховають своє ставлення від сторонніх людей, не довіряють один одному.

3. Припустимо, що ви вперше бачите людину, і вона зразу починає розповідати вам анекдоти. Яка вона:

- а) жартівник, остряк;
- б) відчуває себе невпевнено у вашій компанії і таким чином намагається вийти з неприємного для себе положення;
- в) просто хоче справити на вас хороше враження.

4. Ви розмовляєте з кимось на тему, котра по суті повинна зацікавити вас обох. Ваш співрозмовник супроводжує розмову жестикуляцією. Про що це, по-вашому свідчить:

- а) просто внутрішнє хвилювання;
- б) про те, що він занадто втомився;
- в) про те, що він (вона) не щирий.

5. Ви вирішили краще пізнати когось із ваших знайомих. Краще це можна зробити:

- а) запросивши його в яку-небудь компанію;
- б) спостерігаючи за ним у будь-якій справі;
- в) спостерігаючи, як він поводить себе у конфліктній, емоційно напруженій ситуації.

6. Ви потрапили до ресторану з людиною, яка на вашу думку, дає офіціанту великі чайові. Як ви думаєте, чому вона так вчиняє:

- а) хоче справити враження на оточуючих;
- б) хоче завоювати довіру офіціанта;
- в) вона – просто добра і щира людина.

7. Ви знаєте людей, які ніколи не починають розмову першими. Які вони справді, на вашу думку:

- а) скриті і небалакучі;
- б) занадто несміливі;
- в) мнимі і бояться, що скажуть щось не так і їх можуть образити.

8. Деяких людей, не розмовляючи з ними, можна оцінити за виразом обличчя. Що, на вашу думку, означає низьке чоло у людини:

- а) тупість;
- б) впертість;
- в) не можу сказати нічого конкретного.

9. Що ви думаєте про людину, яка розмовляючи, не дивиться іншому прямо в очі:

- а) у неї комплекс неповноцінності;
- б) вона недостатньо щира у тому, про що говорить;
- в) вона просто неуважна.

10. Ви, мабуть, знаєте таких людей, які, коли щось трапляється неприємне, зразу заявляють про те, що вони все давно знали і передбачили, але нічого не робили, щоб це попередити, тому що не хотіли потрапити у неприємну ситуацію. Які це люди:

- а) люди з вольовим характером, витримані;
- б) люди, у яких нічого немає за душею;
- в) хвальки.

11. Уявіть себе людиною, яка матеріально забезпечена, проте вона завжди купляє дешеві речі. Чому, на вашу думку, вона так робить:

- а) вона скромна, невимоглива;
- б) вона дуже бережлива;
- в) вона дуже скупа (скряга).

12. Вам, напевно, коли-небудь приходилося оцінювати людей за їх зовнішнім виглядом. Повні люди, на вашу думку:

а) симпатичніші за інших, так як вони завжди комунікабельні, добрі і веселі;

б) не дуже симпатичні, так як завжди ліниві і апатичні;

в) вони – такі ж, як і всі інші, серед них є хороші, і погані.

Ключ до методики.

В таблиці представлений ключ до кількісної оцінки в балах кожної з відповідей, вибраних об'єктом дослідження. Зліва дано вибрані альтернативи, а зверху – номери оцінюваних ситуацій. У самій же таблиці вказано кількість балів, що даються за кожну з відповідей.

Вибрані альтернативи	Порядкові номери											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
А	2	2	1	4	1	4	2	1	1	1	2	2
Б	4	1	2	2	2	2	4	2	4	4	4	1
В	1	4	4	1	4	1	1	4	2	2	1	4

Оцінка результатів і висновки.

Для кожного респондента визначається набрана ним сума балів. 40 і більше балів означає, що ця людина легко складає думку про людей і також легко говорить про це тому, кого це стосується. Проте в її судженнях про людей багато суб'єктивності і занадто впевненості.

Сума балів від 31 до 39 свідчить про те, що дана людина уміє суб'єктивно оцінювати інших і не боїться визнати свої помилки в цій справі. Сума балів від 21 до 30 свідчить про те, що людина не завжди буває впевнена у правильності своєї думки, а іноді буває необ'єктивною, тому що легко міняє свою думку, піддаючись впливу інших.

Сума балів від 21 до 30 свідчить про те, що людина не завжди буває впевнена у правильності своєї думки, а іноді буває необ'єктивною, тому що легко міняє свою думку, піддаючись впливу інших.

При кількості набраних балів 20 і менше, зазвичай, роблять висновок про те, що ця людина занадто довірлива і здатна судити про інших людей не об'єктивно, часто помиляючись.

4.Блок контролю

а) Дайте відповідь на контрольні запитання лекції:

1. Розкрийте сутність особистісно-діяльнісного підходу.
2. Що таке співробітництво і які існують шляхи спільної діяльності педагога і студента?
3. Як можна визначити мотивацію до навчальної діяльності?
4. Які вимоги висуваються до навчальних завдань?
5. Розкрийте шляхи вирішення навчального завдання.
6. Які існують ланки контролю?

б) Дайте відповідь на питання тесту:

Варіант №1. Тема: “Організація навчальної діяльності студентів з позиції їх професійно-педагогічної підготовки”

1. Джерелом людської діяльності, її передумовою є:
 - а) здібності;
 - б) уміння та навички;
 - в) потреба;
 - г) мета та завдання;
 - д) самовдосконалення.
2. Умовою формування інтересу до навчальної діяльності є надання студентам (учням):
 - а) полегшенням вправ;
 - б) можливості виконання потужних вправ;
 - в) ґрунтовних знань, умінь та навичок;
 - г) можливості проявляти самостійність та ініціативу;
3. Контроль і оцінка в навчальній діяльності передбачає:
 - а) формування взірця дії, порівняння його, прийняття рішення щодо цієї дії;
 - б) ознайомлення з рухами, навчання та вдосконалення;
 - в) розучування комплексу вправ, сприяти їх засвоєнню та його відтворенню;
 - г) виховання сміливості, охайності, товариськості тощо.

Модуль 2. «Лекція з спортивно-педагогічних дисциплін»

Блок-завдання 1. Оглядово-установча лекція 2.

а) Ознайомтеся з метою лекції, її проблемою, провідною ідеєю, основними поняттями теми, рекомендованою літературою

б) Уважно перечитайте текст лекції

Мета: Ознайомити студентів із основними уміннями і можливостями лектора, функціями лекції.

Основна проблема Реалізація виховної та інших функцій лекції через зміст та особисте спілкування студентів з лектором.

Провідна ідея: Навчальна лекція – це логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, при необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів.

План:

1. Значення вузівської лекції та роль лектора
2. Виховна функція лекції
3. Науковість, доступність та систематичність лекції

Обрані методи: Лекція з розбором конкретних ситуацій, моделювання.

Обладнання: Схеми, таблиці, фрагменти відеофільмів.

Основні поняття теми: Навчальна лекція, уміння лектора, функції лекції; науковість, доступність та систематичність лекції.

Рекомендована література:

1. Железняк Ю.Д. Теория и методика обучения предмету «Физическая культура». – М.: Издательский центр «Академия», 2004.- 272 с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов.- М.: Издательская корпорация «Логос», 1999.- 384 с.
3. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.- 302 с.
4. Шиян Б.М., Папуша В.Г. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: Навчальний посібник. – Харків: „ОВС”, 2005.- 208 с.

Текст лекції 2 «Лекція з спортивно-педагогічних дисциплін»

2.1. Значення вузівської лекції та роль лектора

Педагогіка вищої школи дотримується точки зору, за якою найважливішими формами навчально-виховної роботи у ВНЗ є *лекція* і самостійна робота студентів, оскільки *лекції* формують теоретичну базу вивчення предмета, знайомлять слухачів з методикою дослідження, вказують напрямок роботи на інших формах занять, пробуджують думку студента.

Навчальна лекція – це *логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, при необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів.*

Спілкуючись зі студентами, лектор має можливість пояснювати матеріал з різних точок зору. При цьому його дії обумовлюються реакцією слухачів: як продовжити викладання, які приклади навести і чи наводити взагалі? Всього цього навіть дуже змістовний підручник не подає. На лекції можливі повторення. Її зміст може відрізнятись від змісту підручника, якщо погляди на певні питання лектора не збігаються з поглядами автора підручника.

На лекціях слід, у першу чергу, показувати студентам невирішені питання і тенденції розвитку техніки видів фізичних вправ, методики навчання і виховання фізичних вправ. Лекція – це головна форма оперативної передачі студентам найновішої інформації, тому недопустимо переказувати зміст підручника...

У вищій школі особливу увагу приділяється вихованню у студентів уміння самостійно здобувати знання. Під особистим керівництвом досвідченого викладача, крім наукових знань, фактів, подій, студент черпає силу переконання, поглядів, критичних оцінок.

Завдання лектора у цьому контексті полягають у тому, щоб зацікавити студентів, спонукати їх до активної пізнавальної діяльності. І в цьому особливо важлива *роль особистості лектора*, оскільки лекція не тільки вчить, але й виховує.

Лектор повинен любити не себе в професії, а професію в собі. Він має володіти високою загальною культурою, оскільки доведено, що за інших рівних умов, фахівець, який володіє вищою культурою, результативніший у праці.

Важливою рисою лектора є професійна *терплячість*. Тільки систематична клопітка праця приведе з часом до оволодіння новою наукою.

До основних умінь і можливостей лектора можна віднести:

- *педагогічну інтуїцію і такт;*
- *стимулювання пізнавальних інтересів слухачів;*
- *вказівки і поради з організації самостійної роботи;*
- *спонукання і заохочення до самостійного мислення;*
- *висвітлення останніх досягнень науки у своїй галузі;*
- *демонстрація своєї точки зору в суперечливих питаннях;*
- *зв'язок теоретичного матеріалу з практикою;*
- *висвітлення світоглядних і методологічних питань.*

Потрібний взаємозв'язок лекцій у курсі кожної СПД і курсів СПД між собою. Лектор повинен прагнути логічно пов'язати зміст кожної лекції з попередньою і наступною, що забезпечить нашарування знань.

Перед кожною лекцією і особливо, під час лекції слід наполегливо працювати. За зовнішньою легкістю, розкутістю, довершеністю професійної методики і техніки доброго викладача стоїть велика витрата його енергії.

2.2. Виховна функція лекції

Вищий навчальний заклад готує не тільки фахівця, але й *громадянина* з активною життєвою позицією, людину, яка орієнтується в складних моральних і політичних проблемах, уміє і бореться за свої переконання, бере активну участь у побудові і розвитку громадянського суспільства. Це обумовлює необхідність формування активної творчої, різнобічної особистості молодого фахівця.

Засвоєння наукових знань впливає на ставлення молодого людини до предметів і явищ дійсності. Сила цього впливу залежить від характеру і змісту знань. Ті знання, що містять ідеї і принципи, що формують особистість... повинні в процесі навчання трансформуватись у переконання, в керівництво до дії майбутнього фахівця. В цьому полягає *єдність навчання і виховання*.

Суть виховного навчання на лекції полягає у тому, що вона впливає на студентську аудиторію незалежно від того, чи цей вплив був завчасно

запланований, оскільки лекція *виховує* як змістом, так і особистим спілкуванням студентів з *лектором* – *вченим, педагогом, громадянином, особистістю*. Саме лекція через її зміст, вдалі приклади, методику викладання дозволить ефективно реалізувати виховні завдання.

При підготовці і під час лекції слід пам'ятати, що вимоги до її ідейного і світоглядного змісту, як би він не реалізовувався, повинні органічно впливати із особливостей навчальної дисципліни... Лекція, що має виховну мету, повинна бути, перш за все, *науковою*.

Велике виховне значення має викладання лекції в *історичному аспекті* („від минулого через сучасне – в майбутнє”) нашої професії...

З великим інтересом студенти ставляться до *наукового матеріалу*, одержаного в дослідженнях самим лектором та його учнями...

Лекція повинна читатись *красномовно й емоційно*. Невиразна лекція знижує її виховний ефект...

Викладач має змусити викликати *добрі почуття* студентів до себе. Кожний прослуханий курс лекцій мимовільно, і на все життя, асоціюється в свідомості слухачів з особою лектора, яка відіграє, зазвичай, вирішальну роль у навчально-виховному процесі.

Велике значення має *загальна культура* лектора. Також треба враховувати певне *традиційне ставлення* аудиторії до викладача, який протягом декілька років читає свій курс.

На лекціях викладачі повинні розповісти слухачам про *науковий напрямок* роботи кафедри, про дослідження студентських наукових груп, їх традиції...

Кожна лекція повинна *виховувати серйозне ставлення* до предмета, готувати студентів до подолання професійних труднощів...

Надзвичайно важливо переконувати студентів у необхідності докорінної перебудови роботи вчителя в напрямку реалізації ними принципів *гуманізму і демократизму* процесу фізичного виховання школярів.

На лекціях студенти повинні отримувати різноманітну інформацію про шляхи використання засобів фізичної культури у *виховній роботі зі школярами*. Кожна СПД при цьому має свою специфіку. Наприклад, викладач гімнастики підкреслює роль масових і показових виступів у пропаганді фізичної культури...

2.3. Науковість, доступність та систематичність лекції

Науковість лекції – це викладання достовірних в сучасній науці положень та відповідальність її змісту даним науки про предмет викладання, а методики викладання – вимогам педагогіки вищої школи.

Викладач повинен прагнути до того максимального рівня науковості, який не шкодить доступності розуміння. При цьому слід пам'ятати, що одна і та ж аудиторія, а, зазвичай, і окремі слухачі можуть мати різний рівень готовності до сприйняття різних тем і питань дисципліни...

Науковість лекції передбачає інформацію про *динаміку розвитку науки, пошуків і досягнення, боротьбу напрямків*.

Однією з ознак науковості лекції є критичний аналіз різних точок зору та окремих наукових положень.

Науковій лекції властиві такі якості: *логічність, аргументованість, точність і стислість викладання*.

Розкриваючи під час лекції різні питання, викладач зобов'язаний пов'язувати їх з *шкільною практикою і критично оцінювати діяльність школи з фізичного виховання учнів*. При цьому в процесі наукового аналізу слід наводити і позитивні, і негативні приклади, говорити про труднощі, з якими випускник може зустрітися у процесі самостійної роботи.

Доступність лекції означає, що її зміст повинен бути зрозумілим, а обсяг поданого матеріалу посильним для засвоєння студентами. Але при цьому лектор повинен вчити студентів долати труднощі в оволодінні знаннями, пам'ятаючи, що в науці немає легкої дороги і тільки той може досягти її вершин, хто не боїться втоми і видирається по її кам'янистих стежках нагору.

Систематичність лекцій забезпечується таким порядком викладання і засвоєння знань, за якого кожне її наступне положення базується на попередньому; нове долучається до раніше засвоєного в логічному зв'язку. Так відбувається не формальне накопичення знань, а їх засвоєння – як професійно важливих.

Якість викладання оцінюється підвищенням загального теоретичного і професійного рівня слухачів і набуття ними умінь самостійно здобувати нові знання.

В кожній лекції повинна бути певна єдність і завершеність, які забезпечують відповідальну систему як кожній лекції, так і лекційному курсу загалом. Систематичність також передбачає обґрунтованість послідовності тем в курсі і питань у кожній лекції.

Чітко оформлені в систему положення лекції запам'ятовуються і засвоюються легше.

Блок-завдання 2. Індивідуальна самостійна робота

а) Самостійно опрацюйте наступні запитання:

- 1) Свідомість і міцність засвоєння знань та наочність лекції.
- 2) Активізація пізнавальної діяльності студентів на лекції.
- 3) Підготовка до лекції. Контакт лектора з аудиторією.
- 4) Мова лектора, його стиль, манери і дисципліна.

б) Виконайте індивідуальне завдання на вибір:

1. Підготувати виступ, доповідь, реферат із теми;
2. Написати тези, статтю, есе;
3. Виступ на науково-практичній конференції.
4. Скласти кросворд із теми 2.

Блок-завдання 3. Науково-дослідна робота

Проведіть мікродослідження:

Тест-самооцінка професійно-педагогічної діяльності студента
(молодого викладача, молодого вчителя) [тестування проводиться серед магістрів після закінчення випускної педагогічної практики].

Чи можете Ви:

А – можу і завжди так поступаю (3 бали);

Б – можу, але не завжди так поступаю (2 бали);

В – не можу (1 бал).

1. Поєднувати професійно-педагогічну підготовку, наполегливість, витримку, терпіння з чуйністю, співчуттям і доброзичливістю? (А, Б, В)
2. Бути спокійним, витриманим, але не байдужим до студентів (учнів)? (А, Б, В)
3. Бути принциповим, але не впертим? (А, Б, В)
4. До себе вимогливішим, ніж до студентів (учнів) і своїх колег? (А, Б, В)
5. Стежити за своєю мовою, чітко формулювати висловлену думку? (А, Б, В)
6. Відчувати «дух» моди, бути охайним і акуратним? (А, Б, В)
7. Вибачати завдані Вам образи, враховувати, що слова та дії, які здалися Вам образливими, могли бути сказані без злого наміру? (А, Б, В)
8. Визнати чесно свою помилку перед колегами та студентами? (А, Б, В)
9. Слухати співбесідника (колегу чи студента), намагатися не говорити про те, що його не цікавить (не хвилює, чи неприємне для нього)? (А, Б, В)
10. Оцінювати свої вміння та поведінку шляхом критичного аналізу (на прикладі різних педагогічних ситуацій)? (А, Б, В)
11. Бути непримиренним до всього, що шкідливо відбивається на навчанні та вихованні студентів? (А, Б, В)
12. Реально оцінювати свою працю насамперед за успішністю та поведінкою студентів? (А, Б, В)
13. Скласти план самоосвіти (педагогічного самовдосконалення) та виконувати його? (А, Б, В)
14. Володіти у виховній роботі методами послідовного переконання? (А, Б, В)
15. Поєднувати педагогічну вимогу з повагою до особистості? (А, Б, В)
16. Визнати, що не володієте всією системою виховних засобів і що причина педагогічних невдач саме у Вашій недостатній підготовленості? (А, Б, В)
17. Вивчати своїх студентів з цікавістю і бачити передусім позитивне? (А, Б, В)

18. Йти до ВНЗ, школи з радістю та цікавими ідеями? (А, Б, В)

19. Володіти своєю емоційною сферою і керувати власним творчим самопочуттям (на заняттях, виховних заходах, індивідуальних бесідах)? (А, Б, В)

20. Думати про своїх студентів, учнів у вільний від роботи час? (А, Б, В)

21. Звинувачувати насамперед себе, якщо студент, учень скоїв правопорушення? (А, Б, В)

22. Звинувачувати насамперед себе, якщо не склалися відносини співпраці зі студентами, учнями? (А, Б, В)

Якщо Ви набрали від 66 до 48 балів, то дієте правильно і шлях до високих педагогічних результатів відкритий.

Сума балів від 33 до 48 свідчить про те, що Вам необхідно посилити свою професійно-педагогічну підготовку, зайнятися прискореним розвитком педагогічних здібностей, цілеспрямованою самоосвітою, підійти для консультації до викладачів кафедри педагогіки чи своїх колег.

Кількість балів менша від 33: 1) задумайтеся про причини, чи Ви не маєте знань, чи заважають лінощі і не хочете працювати, чи неправильно обрали професію; 2) критично і відверто визначивши причину, наполегливо займатися психолого-педагогічними дисциплінами, самоосвітою та самоорганізацією свого часу, зверніться за допомогою до викладачів, колег, керівництва школою; якщо не зможете зробити це, радимо подумати про інший вид діяльності, педагогічна професія обрана Вами помилково.

4.Блок контролю

а) Дайте відповідь на контрольні запитання лекції:

1. Що таке лекція?
2. Розкрийте роль особистості лектора його основні уміння.
3. В чому полягає суть виховного навчання на лекції?
4. Розкрийте науковість лекції і її складові.
5. В чому полягає доступність та систематичність лекцій?

б) Дайте відповідь на питання тесту:

Варіант №2. Тема: „Лекція з спортивно-педагогічних дисциплін”

1. Дайте правильне визначення, що таке „навчальна лекція”?:

- а) лекція – це можливість лектора пояснити матеріал із різних точок зору;
- б) лекція – це логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного питання;
- в) лекція – це виклад цікавих фактів подій та знань;
- г) лекція – це форма заняття, спрямована на переконання, погляди та практичні оцінки студентів (учнів).

2. Суть виховного навчання на лекції полягає:

- а) в її змісті та особистісним спілкуванням студентів з лектором;
- б) в намаганні лектора викладати красномовно та емоційно;
- в) у викладанні наукового матеріалу в історичному аспекті;
- г) в можливості студентів отримувати різноманітну інформацію про шляхи використання засобів фізичної культури.

3. Якість викладання лекції оцінюються:

- а) доступністю розуміння динаміки розвитку науки;
- б) засвоєнням питань шкільної практики та передового педагогічного досвіду;
- в) підвищенням теоретичного і професійного рівня слухачів і набуття умінь самостійно здобувати нові знання;
- г) достовірністю положень в сучасній науці та методиці викладання.

Модуль 3. «Проведення практичних занять із спортивно-педагогічних дисциплін»

Блок-завдання 1. Оглядово-установча лекція 3.

а) Ознайомтеся з метою лекції, її проблемою, провідною ідеєю, основними поняттями теми, рекомендованою літературою

б) Уважно перечитайте текст лекції

Мета: Ознайомити з основними компонентами практичних занять із спортивно-педагогічних дисциплін та фізичної культури.

Основна проблема Розкрити організацію і управління навчальним процесом у вищому навчальному закладі.

Провідна ідея: Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

План:

1. Мета і завдання навчання
2. Мотивація навчальної діяльності
3. Організація і управління навчальним процесом

Обрані методи: Проблемна лекція

Обладнання: Фрагменти відеозаписів

Основні поняття теми: практичне заняття, компоненти, мотив, мотивування, уміння управляти практичним заняттями.

Рекомендована література:

1. Железняк Ю.Д. Теория и методика обучения предмету «Физическая культура». – М.: Издательский центр «Академия», 2004.- 272 с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов.- М.: Издательская корпорация «Логос», 1999.- 384 с.
3. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.- 302 с.
4. Шиян Б.М., Папуша В.Г. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: Навчальний посібник. – Харків: „ОВС”, 2005.- 208 с.

Текст лекції 3 «Проведення практичних занять із спортивно-педагогічних дисциплін»

3.1. Мета і завдання навчання

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Увага студентів у процесі їх професійної підготовки повинна зосереджуватись на наступних її **компонентах**:

- 1) меті і завданнях навчання;
- 2) мотивації навчальної діяльності;
- 3) засобах і методах навчання;
- 4) організації і управлінні навчальним процесом;
- 5) матеріально-технічному забезпеченні навчального процесу;
- б) контролі ходу навчального процесу.

Таким чином, усі вищеназвані компоненти утворюють **методику**, яку слід розуміти як систему управління навчально-виховним процесом... Компоненти методики утворюють систему управління лише за умови, якщо між ними є тісний взаємозв'язок і взаємодія. Завдяки цим взаємозв'язкам налагоджується *взаємозалежність* компонентів, яка виражається в тому, що зміни в одному з них викликають зрушення в усіх інших і в цілій системі загалом. Разом з тим, кожний окремий компонент методики навчання є складним утворенням зі своєю метою, завданням, побудовою, функцією.

Керуючись **стратегічною метою** фізичного виховання школярів (до закінчення шкільного курсу навчання сформувати вміння управляти життєво необхідними руховими діями в різних умовах діяльності та виховати потребу до систематичних занять фізичними вправами протягом всього життя) та **завданнями** предмета „Основи здоров'я і фізична культура” (...) – необхідно створити впорядковану систему професійної підготовки майбутнього вчителя, де організація навчального процесу була б зорієнтована до навчання професії.

Така організація навчального процесу вимагає від викладачів усіх СПД проводити практичні заняття таким чином, щоб кожний студент міг усвідомити:

- навіщо потрібний даний матеріал для майбутньої професії;
- в яких ситуаціях виникає в ньому потреба;
- як практично користуватися цим матеріалом тощо.

Студент, який пройшов такий курс підвищення професійної компетентності, не буде байдужим виконавцем шкільної програми, а підходитиме до навчально-виховного процесу творчо.

Провідне місце в сучасній системі підготовки фахівців фізичної культури займає блок СПД, який, крім удосконалення *фізичних можливостей* студентів, покликаний *розвивати їх професійні здібності; формувати творчий підхід до навчання і виховання, вміння передбачати і прогнозувати педагогічні явища і ситуації; вказувати оптимальні шляхи вирішення завдань навчально-виховного процесу*, тобто все те, що забезпечить їм у майбутньому можливість ефективно виконувати педагогічні функції вчителя фізичної культури.

На **практичних заняттях** з гімнастики, спортивних ігор, легкої атлетики, плавання тощо студенти повинні *засвоїти термінологію фізичних вправ, навчитися якісно демонструвати рухові дії* (з дотриманням відповідних вимог до демонстрації вправ). *Вміти лаконічно і доступно пояснити (описати) техніку фізичної вправи, виявляти і виправляти помилки згідно з визначеними практикою правилами, добирати адекватні підвідні та підготовчі фізичні вправи з метою корекції техніки виконання рухової дії, оволодіти технікою страховки і допомоги, жестикуляції.*

Курс ПСМ покликаний розв'язати два пов'язаних між собою **завдання**:

- 1) *особисте спортивне вдосконалення студентів та досягнення високих спортивних результатів;*
- 2) *підвищення якості професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів і особливо тренерів (оволодіння основами планування та управління навчально-тренувальним процесом, організацією проведення змагань, методикою суддівства тощо).*

3.2. Мотивація навчальної діяльності

Мотив – це спонукальна сила діяльності, те, задля чого вона здійснюється. Мотиви навчальної діяльності мають динамічний характер. Вони змінюються залежно від соціальних установок особистості, умов її формування і розвитку в процесі навчання.

Потрібно будувати процес фізичного виховання таким чином, щоб усі вузькі мотиви, в кінцевому рахунку, переросли в широкі, більш соціально значущі. У посиленні цього процесу важливу роль відіграє пред'явлення студентам еталонів, потреб, мети, ідеалів, які повинні поступово перетворюватися із зовнішньо зрозумілих у такі, які можливо внутрішньо свідомо сприйняти і реально практично реалізувати.

Головними засобами мотивації навчальної роботи учнів (студентів) є *мотивування і стимули*.

Мотивування – це сукупність факторів, аргументів і доказів, які використовує викладач (вчитель) для переконання студентів (учнів) у значенні кожної вправи, розділу програми і предмета в цілому.

У результаті мотивування студенти (учні) повинні отримати відповідь на питання: „Задля чого потрібно вивчати дану вправу, розділ, предмет?” Якщо студенти (учні) внутрішньо приймуть мотивуючі докази викладача, тоді навчальний матеріал набуває для них особистісного значення (сенсу). В цьому випадку, по-перше, навчальна мета („що треба робити?”) збігається з навчальним мотивом („задля чого це потрібно робити?”); по-друге, вся навчальна діяльність студентів (учнів) перетворюється з репродуктивної в усвідомлену. (Приклад з Б.Бімоном...).

Викладачу (вчителю) необхідно будувати навчальний процес так, щоб студенти (учні) мали можливість проявляти *самостійність та ініціативу* (головна умова формування *інтересу*), а цього можна досягти надавши їм *знання про вправу, її спортивне і прикладне значення*; за допомогою підготовчої частини уроку *налаштувати їх на практичне виконання та попікнутися про відчуття емоційного задоволення від діяльності*, скориставшись елементами

гри та змагальності. (Надати схему стрибка у довжину з розбігу способом „зігнувши ноги”).

3.3. Організація і управління навчальним процесом

Одним із основних критеріїв ефективності процесу професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців є **оцінка** їх підготовки до вирішення педагогічних завдань з організації і управління процесом фізичного виховання школярів. Від того, як будуть сформовані ці уміння вчителя фізичної культури, так і складеться їх педагогічна діяльність у майбутньому.

Дуже важливо, щоб практичні заняття з СПД організовувалися творчо, а управління діяльністю студентів (учнів) відбувалось у такій співпраці (викладач – студент; студент – викладач), яка б у кінцевому результаті призвела цю діяльність до рівня самоуправління. Для досягнення даної мети студенти повинні набути цілого комплексу **умінь**, а саме:

1. *Уміння використовувати основні професійно-педагогічні засоби і методи (способи і прийоми):*
 - словесні (опис, пояснення, розповідь, розбір тощо);
 - наочні (пряма й опосередкована наочність);
 - практичні (ігровий і змагальний методи, методи розучування вправ у цілому і за частинами тощо).
2. *Уміння виконувати основні технологічні операції планування навчально-виховного процесу:*
 - тематичне планування;
 - діагностику й оцінку вихідного стану підготовленості учнів (фізичної, технічної, психологічної);
 - оцінку умов роботи (матеріально-технічна база, інвентар тощо);
 - формування системи навчальних завдань;
 - визначити терміни етапів, періодів, циклів, необхідних для реалізації поставлених завдань;
 - добирати засоби і методи, адекватні завданням, розподіляти їх у системи занять (уроків) на запланований термін;

- визначити основні параметри фізичного навантаження і розподіляти їх у системі уроків;
- складати плани (конспект уроку, робочий план тощо).

3. *Уміння виконувати основні технологічні операції з організації навчально-виховним процесом:*

- розподіляти учнів на групи, команди тощо (за розрахунком, за вибором капітанів, постійних команд, за вибором вчителя, за вибором вчителя, за рівнем фізичної підготовленості тощо);
- формувати класний колектив (взаємодопомога, взаємо навчання, відповідальність за доручену справу тощо);
- застосовувати елементарні способи управління (підрахунок, музику, оплески, барабан тощо);
- урізноманітнювати способи виконання вправ (поточний, поперемінний, позмінний (хвилями), одночасний, почерговий); методи організації навчальної діяльності (фронтальний, груповий, індивідуальний).

4. *Уміння оперативно управляти діяльністю учнів на уроці:*

- підготуватися до уроку (підготовка конспекту уроку, місця занять, обладнання й інвентарю, забезпечення безпеки учнів при виконанні навчальних завдань, доцільність витрати часу на кожну частину уроку тощо);
- організувати діяльність учнів і їх самоорганізацію (шикування, рапорт, пояснення завдань уроку і формування установок на їх виконання, забезпечення культури праці і дисципліни, раціональний розподіл учнів класу на відділення, вибір місця для управління класом);
- ставити завдання і формувати адекватні уявлення учнів про рухову дію, що вивчається;
- спрямовано впливати на функціональні можливості організму учнів; розвивати фізичні здібності (регулювання обсягу й інтенсивності вправ, раціональне чергування роботи і відпочинку, нормонування сумарного навантаження управління його динамікою, забезпечення оптимальної моторної і загальної щільності уроку);

- управління поведінкою учнів у плані виховання їх особистісних якостей, формування етичних норм і навичок свідомої дисципліни і поведінки;
- оперативно контролювати процес засвоєння учнями програми уроку в цілому й окремих завдань (спостереження за виконанням завдань, аналіз помилок, оцінка виконання, визначення шляхів усунення помилок, своєчасне виправлення помилок тощо) та розв'язувати педагогічні ситуації.

5. *Уміння вести контроль за ходом навчально-виховного процесу:*

- облік виконаної роботи;
- тестування й облік результатів контрольних вправ;
- обробка й аналіз отриманих результатів тестування, їх узагальнення й систематизація;
- оцінювання ефективності навчально-виховного процесу по етапах і в цілому;
- аналіз причин відхилення від запланованих показників, визначення шляхів і методів їх усунення;
- внесення відповідних коректив у плани і програми занять.

Частина таких ситуацій може зустрітися під час заняття СПД і, розв'язуючи їх, викладач повинен публічно їх аналізувати, трансформуючи свої дії на можливі дії майбутніх вчителів. Чим більше таких ситуацій буде розв'язуватися, тим більше педагогічного досвіду одержать майбутні педагоги.

Блок-завдання 2. Індивідуальна самотійна робота

а) Самостійно опрацюйте наступні запитання:

- 1) Алгоритм навчання опорному стрибку.
- 2) Засоби та методи навчання.
- 3) Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу.
- 4) Контроль за ходом навчального процесу.
- 5) Самоконтроль у фізичному вихованні школярів.

б) Виконайте індивідуальне завдання на вибір:

1. Підготувати виступ, доповідь, реферат із теми;
2. Написати тези, статтю, есе;
3. Виступ на науково-практичній конференції.
4. Скласти кросворд із теми 3.

Блок-завдання 3. Науково-дослідна робота

Проведіть мікродослідження:

Методика. *Наскільки ви ефективно виконуєте свою роботу.*

Оцінка за кожну відповідь:

0 – майже ніколи;

1 – іноді;

2 – часто;

3 – майже завжди.

1. Напередодні кожного робочого дня, я резервую час для підготовчої роботи і планування.

2. Я письмово фіксую задачу і мету з позначкою термінів їх виконання.

3. Кожен документ, наукову працю я намагаюсь опрацювати один раз і остаточно.

4. Кожного дня я складаю список майбутніх справ, упорядкований за пріоритетами, найважливіші справи я роблю в першу чергу.

5. Свій робочий день я намагаюся, за можливістю, звільнити від сторонніх телефонних розмов, незапланованих зустрічей і раптових зборів.

6. Своє денне навантаження я намагаюся розподілити залежно від графіку своєї працездатності.

7. У моєму плані є «вікна», що дозволяють реагувати на актуальні проблеми.

8. Я намагаюся спрямувати свою активність таким чином, щоб у першу чергу сконцентруватися на не багатьох «життєво важливих» проблемах.

9. Я умію говорити «ні», коли на мій час хочуть претендувати інші, а мені необхідно виконати більш важливі справи.

Якщо ви тепер підсумуєте ваші бали, набрані за результатами тесту, то отримаєте такі дані:

0-15 балів – ви не плануєте свій час і знаходитесь у владі зовнішніх обставин: деяких цілей ви досягнете, якщо складете список пріоритетів і дотримаетесь його.

16-20 балів – ви намагаєтесь оволодіти своїм часом, але не завжди достатньо послідовні, щоб мати успіх.

21-25 балів – у вас хороший само менеджмент.

25-30 балів – ви можете слугувати взірцем кожному, хто хоче навчитися раціонально поводитися зі своїм часом, раціонально використовувати його.

Дозволяйте оточуючим вас людям прилучатися до вашого досвіду. Починайте з удосконалення самого себе.

4.Блок контролю

а) Дайте відповідь на контрольні запитання лекції:

1. Які компоненти складають систему управління навчальним процесом?
2. Перерахуйте завдання які має вирішувати викладач під час проведення практичних занять з СПД.
3. Із чого складається мотивація до навчальної діяльності?
4. Охарактеризуйте уміння щодо організації і управління навчальним процесом.

б) Дайте відповідь на питання тесту:

Варіант №3. Тема: „Проведення практичних занять із спортивно-педагогічних дисциплін”

1. Дайте правильне визначення, що таке „практичне завдання”?:

а) практичне заняття – це форм навчання де розглядаються окремі теоретичні положення та формуються навички їх практичного застосування;

б) практичне заняття – це форма навчального заняття, при якій викладач утворює систему управління знань, умінь та навичок студентів;

в) практичне заняття – це форма навчання, де вивчаються та розглядаються матеріали та ситуації щодо майбутньої професії;

г) практичне заняття – це форма навчальних занять при якій удосконалюються фізичні можливості студентів та викладача оптимально вирішувати навчально-виховні завдання.

2. Дайте визначення „мотивуванню у навчальній діяльності”:

а) мотивування – це самостійність та ініціатива студентів в участі та проведенні практичного заняття;

б) мотивування – це ґрунтовні знання про вправу, її спортивне і прикладне значення;

в) мотивування – це сукупність факторів, які використовуються для переконання студентів;

г) мотивування – це можливість налаштувати студентів на практичне виконання навчальних завдань.

3. До умінь організації навчально-виховним процесом відносяться:

а) словесні, наочні, практичні;

б) розподіл учнів на групи, формування класного колективу; способи управління та виконання вправ, методи організації навчальної діяльності;

в) тематичне планування, діагностика, оцінка умінь роботи; визначення термінів, етапів, періодів, циклів;

г) облік виконаної роботи, тестування, обробка та аналіз отриманих результатів, оцінювання, аналіз причин відхилення.

Модуль 4. «Навчальна практика із спортивно-педагогічних дисциплін»

Блок-завдання 1. Оглядово-установча лекція 4.

а) Ознайомтеся з метою лекції, її проблемою, провідною ідеєю, основними поняттями теми, рекомендованою літературою

б) Уважно перечитайте текст лекції

Мета: Ознайомити з особливостями проведення навчальної практики із спортивно-педагогічних дисциплін.

Основна проблема Визначення ролі і місця студента під час проведення навчальної практики.

Провідна ідея: Головна мета навчальної практики як однією з форм навчання – формувати в студентів комплекс педагогічних умінь, розвивати загальнопедагогічні й спеціальні здібності.

План:

1. Мета і завдання навчальної практики
2. Застосування словесного методу навчання на різних етапах навчання фізичних вправ.
3. Застосування методу демонстрації

Обрані методи: Лекція з розбором конкретних ситуацій.

Обладнання: Фрагменти відеозаписів

Основні поняття теми: Педагогічні уміння, словесні методи, розповідь, опис, пояснення, інструкції і вказівки, бесіда, розбір, словесні оцінки, метод демонстрації.

Рекомендована література:

1. Железняк Ю.Д. Теория и методика обучения предмету «Физическая культура». – М.: Издательский центр «Академия», 2004.- 272 с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов.- М.: Издательская корпорация «Логос», 1999.- 384 с.
3. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.- 302 с.
4. Шиян Б.М., Папуша В.Г. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: Навчальний посібник. – Харків: „ОВС”, 2005.- 208 с.

Текст лекції 4 «Навчальна практика із спортивно-педагогічних дисциплін»

1. Мета і завдання навчальної практики

Головна **мета** навчальної практики як однією з форм навчання – *формувати в студентів комплекс педагогічних **умінь**, розвивати загальнопедагогічні й спеціальні **здібності***. Вона є невід’ємною складовою кожного практичного заняття зі спортивно-педагогічних дисциплін, а в окремих випадках виступає як самостійна форма занять.

Для реалізації *педагогічних функцій* учитель повинен володіти *педагогічними уміннями*.

Сформовані на основі *особистісних здібностей* педагогічні *уміння виконувати педагогічні функції* лежать в основі ***педагогічної майстерності***.

Педагогічна майстерність вчителя може бути визначена як мистецтво навчання і виховання, що постійно вдосконалюється. Вона передбачає наявність *педагогічних здібностей, загальну культуру, компетентність, широку освіченість, психологічну грамотність та методичну підготовку; здатність зрозуміло викладати навчальний матеріал, робити його доступним, викликати інтерес до предмета, активізувати розумову і рухову діяльність студентів*.

Викладач СПД має навчити студентів, як майбутніх учителів, конструювати й адаптувати навчальний матеріал (враховуючи індивідуальні особливості учнів), важке робити легким, складне – простим, незрозуміле – зрозумілим.

Розвиток педагогічних здібностей і процес формування педагогічних умінь не обмежується лише виконанням завдань навчальної практики. Цей процес повинен мати логічне продовження і в інших формах і умовах навчання (пед.практика, ПСМ тощо).

Послідовність, кількість і складність *завдань навчальної практики* залежить від курсу, підготовленості студентів, змісту, умов проведення занять

(спортивний зал, спортивний майданчик, стадіон, басейн, на природі тощо) та особливостей методики проведення практичних занять з тої чи іншої СПД.

Послідовність, кількість і важкість завдань навчальної практики необхідно ускладнювати постійно й поступово, але вирішення їх не повинно впливати на зниження рухової активності студентів. У цьому студентам потрібно надавати повну самостійність, приходючи на допомогу лише в тих випадках, коли завдання навчальної практики виявилось для них непосильним.

Окремі заняття навчальної практики доцільно провести в школі.

Авторами фрагментів уроку, його частин і уроку в цілому є студент і викладач. Обидва вони відповідають за їх якість, оскільки студентів треба вчити не на помилках, а на позитивних прикладах. У процесі аналізу і обговорення цих занять саме на цих моментах треба зосередити основну увагу студентів.

Для поглибленого засвоювання методики проведення уроків, слід на кожному занятті з СПД виокремлювати різні сторони методики при прагненні методично правильно провести урок в цілому. Так, на одному уроці потрібно акцентувати увагу і зусилля студентів на прийомах активізації, на інших – способах виконання вправ, методах організації навчальної діяльності учнів, використання наочності тощо. Це дасть можливість готуватись до заняття усім студентам групи, а не лише тим, хто проводить урок.

2. Застосування словесного методу навчання на різних етапах навчання фізичних вправ.

За допомогою **словесних методів** викладач (вчитель) ставить завдання і формує підходи до їх вирішення; повідомляє завдання і створює уявлення про техніку вправи; активізує пізнавальну діяльність і формує творче ставлення студентів до навчально-виховного процесу; регулює поведінку і емоційний стан студентів (учнів) тощо.

Залежно від цих функцій слова, користуються тими або іншими методичними прийомами.

Розповідь – лаконічна оповідна форма викладення інформації, що застосовується при ознайомленні студентів з вправою, організації діяльності, повідомленні завдань уроку; інформуванні учнів про значення даної вправи для розвитку учня, його досягнень, використання в життєдіяльності і все інше, що може активізувати пізнавальну і рухову активність учня.

Опис використовується для ознайомлення з технікою вправ при створенні уявлення про неї і відповідає на питання „як робити?” Наприклад, *опис* техніки виконання стійки на голові і руках може бути поданий у такому змісті:

- з упору присівши, руки дещо ширше плечей, пальці вперед;
- опираючись на долоні і пальці, поставити голову (лобною частиною) на опору перед руками;
- випрямляючи ноги, підняти таз у вертикальне положення, утримуючи рівновагу, зігнувши ноги і притиснути коліна до грудей, а стопи ніг (пальці відтягнуті) – до сідниць;
- далі повільно розігнути ноги вгору і злегка прогнувшись, зафіксувати стійку;
- усі наступні рухи виконуються у зворотному порядку, тільки у швидшому темпі.

Пояснення служить прийомом передачі інформації про техніку виконання вправи. Пояснюючи, викладач говорить не лише про те, як виконується вправа, але й чому так, а не інакше.

Пояснення на прикладі попередньої вправи:

- відстань рук від пальців ніг повинна бути такою, щоб постановка голови на опору була найзручнішою (без великих переміщень і зусиль);
- голова і руки повинні утворювати рівносторонній трикутник так як таке положення рук і голови є найефективнішим при збереженні вертикального статичного положення тіла;
- ...

Супроводжуюче пояснення – лаконічні коментарі й зауваження, якими супроводжують демонстрацію наочних посібників, або хід виконання вправи студентами (учнями) з метою спрямування і поглиблення сприймання.

Інструкції і вказівки даються для оперативної передачі інформації про допущені помилки та шляхи їх усунення, правила техніки безпеки, самострахування, самоконтроль під час виконання вправ, виконання домашніх завдань тощо.

Бесіда служить формою вільного обміну думками з метою отримання повної і своєчасної інформації, на основі якої викладач корегує процес навчання...

Розбір – це особлива форма бесіди, яка проводиться після виконання певних завдань окремих занять, або участі у змаганнях з метою підведення їх результатів...

Словесні оцінки – це мовне схвалення або осуд діяльності студентів. Поряд зі своїм основним призначенням – бути виміром досягнутих успіхів – є прийомом корекції їх під час виконання завдань.

3. Застосування методу демонстрації

Безпосереднє демонстрування є найдоступнішим методом навчання, воно дає змогу створити в студентів (учнів) конкретне уявлення про вправу, яка вивчається. Ефективність його застосування забезпечується за умови дотримання таких *рекомендацій*:

- 1) показувати тільки тоді, коли студент (учень) за поясненням не може уявити рухову дію і правильно її виконати;
- 2) з самого початку студент (учень) повинен створити уявлення не тільки про послідовність окремих рухів, але й про їх інтенсивність, ритм, амплітуду;
- 3) використовувати повільне демонстрування, яке дає можливість краще сприймати структуру вправи, що виконується;
- 4) при показі можна зупинятися на певних місцях, підкреслювати розмах, швидкість та інші параметри рухової дії. Це дозволить виділяти ті місця, які визначають успішне виконання вправи;
- 5) показувати одну дію варто не більше двох-трьох разів. При цьому увага учня повинна бути прикута до не більше двох-трьох взаємопов'язаних характеристик рухової дії;
- 6) доцільно максимально скоротити паузу між демонстрацією і виконанням. Вона не повинна перевищувати однієї хвилини;

- 7) показувати можна цілу вправу або її частини. В будь-якому випадку показ повинен служити взірцем того, що повинен відтворити студент (учень);
- 8) демонструючи вправу, необхідно опиратись на відомі студентам (учням) відчуття від аналогічних, близьких за технікою виконання фізичних вправ;
- 9) не варто показувати вправу загалом. При кожному показі необхідно акцентувати увагу студентів на певних рухах цілісної рухової дії;
- 10) кожна вправа має найвигідніші зони огляду.

Блок-завдання 2. Індивідуальна самотійна робота

а) Самостійно опрацюйте наступні запитання:

1. Команди для оперативного управління діяльністю групою.
2. Термінологія. Рекомендації з демонстрації ЗРВ.
3. Методичні поради щодо розвитку максимальної сили.
4. Способи оцінки виконання рухової дії.
5. Навчання прийомів страхування і допомоги, дотримання правил запобігання травматизму.

б) Виконайте індивідуальне завдання на вибір:

1. Підготувати виступ, доповідь, реферат із теми;
2. Написати тези, статтю, есе;
3. Виступ на науково-практичній конференції.
4. Скласти кросворд із теми 4.

Блок-завдання 3. Науково-дослідна робота

Проведіть мікродослідження:

Методика. *Бар'єри педагогічної діяльності*

Анкета 1.

Дайте відповідь на наступні питання, оцінивши їх у таких балах:

5 – якщо це твердження повністю відповідає дійсності;

4 – швидше відповідає, ніж ні;

2 – швидше не відповідає;

1 – не відповідає.

1. Я намагаюсь вивчити себе.

2. Я залишаю час для розвитку навіть тоді, коли дуже зайнятий (а).

3. Перепони та труднощі, що виникають на моєму шляху стимулюють мою активність.

4. Я шукаю зворотній зв'язок, так як це допомагає мені пізнати і оцінити себе.

5. Я рефлексую свою діяльність, виділяючи на це спеціальний час.

6. Я аналізую свої почуття і досвід.

7. Я багато читаю.

8. Я широко дискутую з питань, що мене цікавлять.

9. Я вірю у свої можливості.

10. Я прагну бути більш відвертим (відвертою).

11. Я усвідомлюю вплив, оточуючих мене людей.

12. Я займаюсь своїм професійним розвитком і маю позитивні результати.

13. Я отримую задоволення від засвоєння нового.

14. Зростаюча відповідальність мене не лякає.

15. Я позитивно поставився (лася) б до підвищення на роботі.

Підрахуйте загальну суму балів:

75-55 – активний розвиток;

54-36 – відсутня система саморозвитку, орієнтація на розвиток залежить від умов;

35-15 – розвиток зупинився, мало можливий.

Анкета 2.

Мета: виявити фактори, що стимулюють або гальмують навчання, розвиток, саморозвиток майбутніх вчителів, викладачів у навчальних закладах.

Оцінити за п'ятибальною системою фактори, що стимулюють або гальмують ваше учіння і розвиток:

5 – так (гальмує або стимулює);

4 – швидше так, ніж ні;

3 – і так, і ні;

2 – швидше ні;

1 – ні.

Фактори, що гальмують.

1. Власна іннервація.
2. Розчарування в результаті невдач, що мали місце раніше.
3. Відсутність підтримки і допомоги у цьому питанні з боку викладача.
4. Вороже ставлення оточуючих (заздрість, ревності), які погано сприймають зміни і стремління до нового.
5. Неадекватний зворотній зв'язок з членами колективу і викладачами, тобто відсутність об'єктивної інформації про себе.
6. Стан здоров'я.
7. Недостатньо часу.
8. Обмеженість ресурсів, погані життєві обставини.

Стимулюючі фактори.

1. Методична робота у навчальному закладі.
2. Робота у проблемних групах.
3. Приклад і вплив друзів, одногрупників.
4. Приклад і вплив викладачів.
5. Організація навчальної праці у навчальному закладі.
6. Увага керівників закладу до цієї проблеми.
7. Довіра викладачів.
8. Новизна діяльності, умови роботи і можливості експериментування.
9. Заняття із самоосвіти.
10. Інтерес до роботи.
11. Зростаюча відповідальність.
12. Можливість отримати визнання у колективі групи, ВНЗ.

Обробка даних мікро дослідження.

Здатність, здібність викладача, вчителя до самодослідження	Прізвище, ім'я, по батькові викладачів-респондентів	Стимулюючі фактори	Гальмуючі фактори	Система засобів
1. Активний саморозвиток				
2. Саморозвиток, що не склався і залежить від умов				
3. Саморозвиток, що зупинився				

В результаті обробки анкет виявляють три категорії респондентів, прізвищі яких заносять у таблицю у відповідності з їх готовністю до саморозвитку. Гальмуючі і стимулюючі фактори ранжуються за допомогою показників середнього балу, і також заносяться у таблицю.

4.Блок контролю

а) Дайте відповідь на контрольні запитання лекції:

1. На що спрямована навчальна практика?
2. За яких умов вирішуються завдання навчальної практики?
3. Які вербальні методичні прийоми доцільно використовувати при викладанні СПД?
4. Яких рекомендацій треба дотримуватися при використанні методу демонстрації?

б) Дайте відповідь на питання тесту:

Варіант №4. Тема: „Навчальна практика із спортивно-педагогічних дисциплін”

1. Головна мета навчальної практики:

- а) навчити студентів конструювати та адаптувати навчальний матеріал до індивідуальних особливостей учнів;
- б) послідовно, поступово і постійно ускладнювати навчальні завдання, не знижуючи рухової активності студентів;
- в) формувати в студентів педагогічні уміння, розвивати загальнопедагогічні спеціальні здібності;

г) викликати інтерес до предмету, активізувати розумову і рухливу діяльність студентів.

2. Пояснення як методичний прийом служить для:

а) ознайомлення з технікою вправ при створенні уявлення про неї;

б) ознайомлення студентів з вправами, організацією діяльності, повідомлення завдань уроку;

в) оперативної передачі інформації про допущенні помилки та шляхи їх усунення, правил безпеки, самострахування;

г) передачі інформації про техніку виконання вправи; про те, як виконується вправи і чому так.

3. Надайте правильне визначення методичному прийому „словесні оцінки”:

а) словесні оцінки – це мовне схвалення або осуд діяльності студентів;

б) словесні оцінки – це особлива форма бесіди, яка проводиться після виконання певних завдань окремих занять;

в) словесні оцінки – це лаконічні коментарі і зауваження, якими супроводжують демонстрацію наочних посібників;

г) словесні оцінки – це форма вільного обміну думками з метою отримання повної і сучасної інформації.

Додаткова лекція: «Семінарські заняття із спортивно-педагогічних дисциплін»

1. Мета та завдання семінарських завдань
2. Типи та різновиди семінарських занять
3. Планування семінарських занять та підготовка до них
4. Організація та проведення семінарського заняття

1. Мета та завдання семінарських завдань

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів).

Метою семінарського заняття є сприяння поглибленому засвоєнню студентами найскладніших розділів навчальної дисципліни, їх спонукання до самостійної творчої праці, формування здатності до самоосвіти.

Завданнями семінарського завдання є:

1. Поглиблення знань, одержаних на лекції.
2. Навчання висловлювати і відстоювати свою позицію, використовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань.
3. Розвиток комунікативних здібностей.
4. Формування навичок самостійної роботи, критичного ставлення до прочитаного.
5. Самоперевірка і перевірка якості засвоєння студентами навчального матеріалу.
6. Заохочення студентів до наукових досліджень, які проводить кафедра, участі в роботі наукових груп.

Семінарські заняття сприяють підвищенню уваги студентів під час лекцій, привчають до систематичної розумової праці, вдумливого ставлення до роботи з підручниками та іншою науково-методичною літературою.

Семінарські заняття – не тільки метод закріплення знань, але і засіб професійного виховання студентів. Вони допомагають студентам докладно розібратися у складних питаннях техніки, методики навчання, підготуватися до роботи з учнями різного віку.

Про час проведення занять студентів слід інформувати заздалегідь. Найкраще це робити на вступній лекції, націливши студентів на її сприйняття і самостійну роботу.

2. Типи та різновиди семінарських занять

У сучасній вищій школі залежно від завдань практикують три типи семінарських завдань:

1. *Семінари, що передбачають поглиблене вивчення певного систематичного курсу.*

2. *Семінари, що ставлять за мету глибоке опрацювання окремих найважливіших тем або навіть однієї теми курсу.*

3. *Семінари дослідницького характеру (спецсемінари з незалежною від лекційного курсу тематикою).*

Щодо предметів спортивно-педагогічного циклу слід керуватися семінарами другого типу, які переслідують мету вивчення найважливіших тем курсу. Цей тип семінару залежно від мети, завдань і змісту навчального матеріалу має певні різновиди:

1. *Семінар – розгорнута бесіда.* Суть семінару полягає в тому, що його проведення регламентується завчасно чітко сформульованими питаннями, на які студенти мають давати відповіді, самостійно вивчивши відповідний програмований матеріал. На семінарі можуть задавати питання і відповідати на них і студенти, і викладач.

Заняття починається вступним словом керівника семінару, з'ясовується складність питань, що виникли в процесі підготовки, і лише після цього надається слово одному із студентів. Завершується обговорення питання заключним словом. Таким чином обговорюються всі питання плану сем. заняття.

2. *Семінар конференція* характеризується вираженою самостійністю студентів в опрацюванні і висвітленні певних проблем. Виступи студентів у

даному випадку мають не лише навчальний, але і дослідницький характер. На таких семінарах можна обговорювати наслідки виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань.

Цей тип занять передбачає ґрунтовне опрацювання окремих питань і підготовку доповіді чи реферату. Отже, до такого семінару, на відмінну від попереднього, коли всі студенти готуються до відповіді на всі питання плану, кожен студент готує одне, заздалегідь визначене питання.

Структура заняття така ж, як і попереднього.

3. *Семінар-диспут* передбачає навмисно спровоковану дискусію, яка може відбутися внаслідок того, що доповідач не розкриває питання повністю, але висловлює різні міркування, залишаючи простір для доповіді і полеміки.

За таким сценарієм можуть проводитися обговорення *методик розвитку фізичних якостей, використання методів навчання в роботі з дітьми різного віку*. Враховуючи те, що *фізичне виховання підпорядковане не функціональним, а ймовірним закономірностям*, тут є широке поле для висловлення різних поглядів, висунення гіпотез, різних оцінювань явища, що обговорюється.

4. *Семінар – коментоване читання*. На такому семінарському занятті необхідно вчити студентів читати монографічні видання та наукові статті, розуміти їх, аналізувати і коментувати. На занятті читають лише ті місця і уривки праць, які мають особливе значення для розуміння певних питань, або важкі для розуміння і засвоєння.

Напередодні занять керівник семінару визначає в працях ті сторінки, параграфи чи абзаци, які необхідно прокоментувати.

5. *Семінари - розв'язування завдань* проводять, зазвичай, у школі за участю вчителів, які ознайомлюють студентів зі своєю багатогранною діяльністю, дають показові уроки і обговорюють їх зі студентами. Головна увага при цьому звертається на зміст, форми і методи роботи з певного розділу програми.

Результати спостережень і бесід використовують для розв'язання різноманітних педагогічних ситуацій, що виникають у процесі фізичного виховання учнів.

3. Планування семінарських занять та підготовка до них

Тематику семінарських занять і плани їх проведення розробляють відповідні *кафедри*, керуючись навчальним планом, програмою відповідної дисципліни та власним досвідом підготовки фахівців.

У планах визначають тему занять, кількість годин на їх вивчення й обговорювання, основні питання та основну і допоміжну літературу. Зауважимо при цьому, що кількість питань, які виносяться на обговорення, не повинна перевищувати 4-5.

Семінарські заняття можуть проводитись як з питань, що попередньо розглядались на лекціях, так і зовсім нових для студентів проблем.

Семінарські заняття необхідно забезпечувати навчальними посібниками та засобами наочності, а напередодні проводити інструктаж щодо підготовки і проведення занять та консультації. Консультації можна проводити як групові, так і індивідуальні.

Водночас до заняття повинен готуватися і викладач. У процесі підготовки необхідно проглянути рекомендовану (особливо додаткову) літературу, підготувати додаткові запитання, щоб повніше розкрити заплановані; продумати вступне слово до заняття і кожного питання.

Якщо лекції і семінарські заняття проводять різні викладачі, то керівнику семінару бажано відвідати лекції, що буде сприяти забезпеченню наступності навчання.

При підготовці до семінарських занять студент повинен:

- докладно ознайомитися з планом занять;
- відновити в пам'яті зміст лекції, що читались на дану або суміжні теми, проглянувши свій конспект;
- прочитати відповідний матеріал у підручнику, рекомендованому МОН України;
- прочитати обов'язкову літературу, рекомендовану керівником семінару з даної теми;
- при бажанні прочитати допоміжну літературу;
- при потребі відвідати ЗОШ або ДЮСШ;
- переглянути наочні засоби навчання;

- скласти тези або повний текст своїх виступів з кожного питання плану СЗ.

4. Організація та проведення семінарського заняття

Цінність семінарського заняття у професійній підготовці студентів, їх якість залежить від організації та методів проведення, серед яких головними є активні..

Серед недоліків у проведенні семінарських занять найчастіше трапляються такі:

- недостатній рівень підготовки до заняття викладачів і студентів (відсутність інструктажу, консультацій, порушення структури занять);
- до відповіді на кожне питання готується лише один студент, який зачитує з конспекту відповідь, що природно не сприяє активності всієї групи;
- всі заняття проходять шаблонно і полягають лише у тому, що студенти передають вивчене, а викладач пасивно їх слухає і оцінює;
- винесені на семінар питання не обговорюються;
- теоретична інформація, яка звучить на занятті, відірвана від практики навчання і виховання;
- у процесі семінарського заняття беруть участь лише кращі студенти групи;
- на семінари виносяться багато питань, і тому вони розглядаються поспіхом;
- відповіді студентів базуються лише на інформації, взятій з лекції та підручника;
- у кінці заняття не підбиваються його підсумки, не оцінюється якість підготовки студентів, і вони не націлюються на наступну роботу.

Оцінюючи якість проведення семінару, можна керуватися такими **критеріями**:

- наявність чітко окресленої проблеми та намагання поєднати теоретичний матеріал з його практичним втіленням у майбутній професійній діяльності вчителя фізичної культури (тренера з певного виду спорту);
- раціональність планування послідовності розгляду питань, відокремлення головного, наявність новинок у списку літератури;
- уміння розпочати та підтримувати дискусію, конструктивно аналізувати виступи студентів;

- поведінка керівника семінару, стиль проведення заняття (жвавий або млявий), постановка гострих дискусійних питань, уміння викликати інтерес до обговорюваного питання, ставлення студентів: вимогливе чи байдуже;
- ставлення студентів до викладача: шанобливе чи байдуже;
- уміння викладача керувати групою, швидко встановлювати контакт зі студентами, впевнено та вільно триматися, залучати до роботи всіх студентів, робити доцільні, коректні зауваження;
- здатність викладача переконливо і кваліфіковано підбивати підсумки заняття, робити теоретичні узагальнення;
- якість записів студентів, їх систематичність.

За цими критеріями кожен викладач – керівник семінару, чи його відвідувач може оцінити якість проведеного заняття і прагнути його покращення.

Контрольні запитання:

1. Розкрийте мету та завдання семінарських занять.
2. Які існують типи семінарських занять?
3. Дайте характеристику різновидам семінарських занять.
4. Що треба враховувати при плануванні семінарського заняття?
5. Які існують критерії якості проведення семінару?

Завдання для самостійної роботи:

Складіть план проведення семінарського заняття із обраного виду спорту.

Додаткова лекція: «Оглядово-методичні заняття з предметів циклу СПД»

1. Загальна характеристика занять
2. Приклад оглядового заняття легкоатлетичної спрямованості.
3. Зміст оглядово-методичного заняття з акробатики

1. Загальна характеристика занять

Оглядово-методичні заняття (ОМЗ) – є дуже важливою формою підвищення рівня фахової підготовки студентів з предметів циклу спортивно-педагогічних дисциплін (СПД).

ОМЗ, як різновид практичних занять, повинні бути спрямовані на засвоєння методики вивчення найважливіших для роботи вчителя фізичної культури окремих вправ (або їх серій), передбачених шкільною навчальною програмою.

У процесі проведення ОМЗ студенти всебічно і глибоко **вивчають**:

- *питання техніки виконання вправ;*
- *послідовності їх навчання;*
- *доцільність добору відповідних засобів, методів і прийомів навчання;*
- *місце вправ у шкільній програмі та ін.*

„Оглядовими” вони називаються тому, що проводяться після практичного засвоєння вправи студентами. В процесі вивчення студенти отримують відповідну інформацію, а на ОМЗ вона узагальнюється і подається як єдине ціле, уточнюється і поглиблюється.

„Методичні” вони тому, що вся подана інформація стосується методики.

2. Приклад оглядового заняття легкоатлетичної спрямованості.

На I курсі вивченню техніки метання малого м'яча присвячено 10-е заняття з легкої атлетики. Останнє, 10-е заняття, проводиться як оглядово-методичне і виглядає орієнтовне так:

1. З метою активізації студентів, викладач ставить наступні питання:

- роль метання малого м'яча;
- зв'язок метання малого м'яча з метанням гранати й списа;
- значення метань для життєдіяльності людини.

2. Далі аналізується техніка метання, в процесі якого слід використовувати пряму й опосередковану наочність, нагадуючи студентам способи демонстрації і особливості їх застосування, оцінювати техніку виконання метання малого м'яча групою.

Щодо активізації студентів, задаються контрольні питання типу:

- „Який з кидкових кроків у метанні м'яча є найскладнішим для забезпечення безупинного переходу від розбігу до кидка у метанні (передостанній) і чому?”
- „Назвіть помилки в техніці метання м'яча в заключній частині розбігу?”
- „Назвіть типові помилки в техніці метання м'яча у фазі фінального зусилля?”

На основі аналізу техніки, оцінки і контрольних запитань група визначає типові помилки і шляхи їх усунення.

Враховуючи те, що курс теорії і методики фізичного виховання студентам I курсу ще не читається, викладач має подати послідовність конкретних навчальних завдань у повному обсязі. А саме:

Завдання 1. Ознайомлення з технікою метання м'яча.

Контрольні запитання:

- „Згадайте, з чого починалося навчання?”
- „Назвіть послідовність дій метальника (фази)?”
- „Як утримується м'ячик?”, „Яка довжина розбігу?”
- „Яка кількість кидкових кроків?”, „Яка довжина схресного кроку?”, „Який кут вильоту м'яча?”

Завдання 2. Навчити тримати і випускати м'яч.

Контрольні запитання:

- „Назвіть і покажіть дії вчителя при показі й перевірці правильності тримання м'яча?”
- „Чому метання м'яча слід розпочинати з вивчення кидка з місця?”
- „Назвіть і покажіть базові кидкові вправи з місця?”
- „Якщо м'яч після кидка відскакує убік, про що це свідчить?”

Відповіді і дії студентів на контрольні запитання супроводжуються розлогим коментарем (доповненням) викладача. Усі дії студентів аналізуються і оцінюються групою.

Завдання 3. Навчити фазам фінального зусилля.

Завдання 4. Навчити техніки кидкових кроків.

Завдання 5. Навчити розбігу в поєднанні з кидковими кроками.

Завдання 6. Навчити метанню м'яча в цілому.

Під час розгляду цих завдань звертається увага студентів на добір підготовчих і підвідних вправ, послідовність їх виконання і надалі вибіркоче застосування (індивідуальний підхід); визначаються типові помилки; вказуються запобіжні заходи під час метання.

3. *Місце метання м'яча у шкільній програмі й поради викладача щодо планування навчання метанню малого м'яча в школі.*

У цій частині ОМЗ викладач висловлює своє бачення і висвітлює досвід кращих вчителів з таких питань:

- місце і роль металевих вправ у 1-4 класах;
- скільки уроків варто відвести на метання м'яча в 5-7 класах;
- як проводити ці уроки (концентровано в одній чверті чи протягом навчального року);
- чи можна навчити метанню м'яча протягом 6 років;
- ...

4. *Контрольні навчальні нормативи і вимоги з метання малого м'яча чинної шкільної навчальної програми.*

Підводячи підсумок ОМЗ, викладач звертає увагу студентів на навчальні нормативи з метання м'яча для учнів 1-7 класів.

3. Зміст оглядово-методичного заняття з акробатики

Приклад змісту ОМЗ з акробатичної вправи ***переворот боком***.

1. ***Характеристика вправи.*** ...Виконання даної вправи сприяє розвитку вестибулярного аналізатора, координації рухів, сміливості тощо. У зв'язку з цим, має велике прикладне значення і застосовується для підготовки пілотів-космонавтів, парашутистів, танцюристів.

Питання: „Де ще застосовується переворот боком?”

2. **Аналіз техніки.** Стоячи обличчям до напрямку руху, ліву ногу вперед, руки вгору. Кроком лівою вперед, нахилитись уперед і, згинаючи ліву ногу, поставити ліву руку на підлогу і далі без зупинки зробити енергійний мах правою ногою назад і відштовхуючись лівою, поставити праву руку (кисть повернути до середини, дивитись на кисті рук) на підлогу в положенні стійки ноги нарізно...

Питання: „Як необхідно ставити руки і ноги на доріжку?”...

3. **Методика навчання.** Розпочинати засвоєння техніки виконання перевороту боком можна лише тоді, коли учні будуть у змозі виконувати стійку на руках з допомогою і самостійно біля стінки, а рухомість кульшових суглобів дозволить їм розвести ноги до кута 130-140°.

I етап. Початкове вивчення вправи

а) створення уявлення про переворот боком: ...

б) практичне виконання вправи: ...

II етап. Засвоєння вправи

а) методи повторно-варіативного вправлення: ...

б) індивідуалізація техніки виконання перевороту боком.

4. **Техніка страхування.** У всіх випадках слід стояти зі сторони спини і підтримувати спочатку правою, а потім лівою руками під боки.

5. **Перелік завдань, засобів, методів та прийомів навчання перевороту боком** (таблиця 22)

6. **Місце перевороту боком в шкільній програмі.** Переворот боком вивчається, повторюється і вдосконалюється в 9-11 класах...

7. **Система завдань самостійної роботи учнів.** Система домашніх завдань складається із двох груп вправ: I група – це вправи. Що сприяють розвитку основних м'язових груп для виконання перевороту боком; II група вправ – підвідні і підготовчі до виконання перевороту боком (таблиця 24).

Таким чином, ОМЗ повинні передбачатись робочими програмами викладача. До кожного заняття необхідно мати детальну методичні розробку, інакше вони будуть зводитись до розмов „про все потрохи”. За змістом

методична розробка – це фактично детальна програма навчання, яка може складатися за такою схемою:

1. **Загальна характеристика фізичної вправи:** коли і де застосовується; її взаємозв'язок з іншими вправами; можливий позитивний і негативний перенос; призначення і цінність в загальній системі вправ; вплив на організм; прикладне і спортивне значення.

2. **Опис техніки (аналіз техніки):** вихідне положення, напрямок руху, кінцеве положення; основна ланка і деталі техніки.

3. **Методика навчання вправи:**

- передумови навчання (руховий досвід, фізична підготовленість, психологічна готовність, знання необхідні для успішного вивчення вправи);

- місце вправи в шкільній програмі (яка мета ставиться в кожному конкретному класі, в якому вона вивчається; кількість уроків, необхідних для повного дидактичного циклу навчання, і їх доцільне розміщення протягом навчального року);

- конкретні освітні завдання на кожний урок;

- добір засобів на кожний урок;

- методичне забезпечення кожного уроку (виконання вправи в полегшених умовах; допомога і страхування; техніка безпеки; використання методичних прийомів);

- які завдання для самостійної роботи доцільно давати учням для засвоєння запланованої вправи;

- як і коли контролювати хід засвоєння вправи.

Контрольні запитання:

1. Дайте характеристику оглядово-методичних занять із СПД.
2. Розкрийте послідовність проведення ОМЗ з легкої атлетики.
3. В чому полягає зміст ОМЗ з акробатики?
4. Опишіть структуру ОМЗ із СПД.

Завдання для самостійної роботи: Виконайте методичну розробку ОМЗ із елементів техніки обраного виду спорту.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II

«ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВУЗУ»

Модуль 5. «Професійно-педагогічна діяльність учителя фізичної культури»

Блок-завдання 1. Оглядово-установча лекція 5.

а) Ознайомтеся з метою лекції, її проблемою, провідною ідеєю, основними поняттями теми, рекомендованою літературою

б) Уважно перечитайте текст лекції

Мета: Ознайомити зі специфікою педагогічної діяльності вчителя (викладача) фізичної культури.

Основна проблема Засвоєння сутності основних етапів діяльності вчителя (викладача) фізичної культури.

Провідна ідея: В діяльності вчителя фізичної культури виділяють три основних етапи: *підготовка до процесу фізичного виховання, практична діяльність на уроці, контроль за ефективністю педагогічного процесу*. Кожен з цих етапів включає в себе відповідні види діяльності.

План:

1. Підготовка до процесу фізичного виховання
2. Практична діяльність на уроці
3. Контроль за ефективністю педагогічного процесу

Обрані методи: Проблемна лекція, лекція з елементами дискусії.

Обладнання: схеми, відеофільми.

Основні поняття теми: Засоби, методи та форми фізичного виховання, організаційні заходи, педагогічні впливи, поточний контроль.

Рекомендована література:

1. Железняк Ю.Д. Теория и методика обучения предмету «Физическая культура». – М.: Издательский центр «Академия», 2004.- 272 с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов.- М.: Издательская корпорация «Логос», 1999.- 384 с.

3. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.- 302 с.

4. Холодов Ж.К., Кузнецов В.С. Теория и методика физического воспитания и спорта: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – 2-е изд., испр. и доп.- М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 480 с.

5. Шиян Б.М., Папуша В.Г. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: Навчальний посібник. – Харків: „ОВС”, 2005.- 208 с.

Текст лекції 5 «Професійно-педагогічна діяльність учителя фізичної культури»

1. Підготовка до процесу фізичного виховання

В діяльності вчителя фізичної культури виділяють три основних етапи: 7.1, 7.2, 7.3. Кожен з цих етапів включає в себе відповідні види діяльності.

Перший (підготовчий) етап діяльності вчителя фізичної культури спрямований на забезпечення **умов** якісного проведення навчально-виховного процесу в цілому і кожного уроку окремо.

Він включає в себе розробку і складання план-графіку навчально-виховного процесу на рік, тематичного (робочого) плану на кожную чверть, план-конспектів на кожний урок, вибір конкретних засобів і методів фізичного виховання, форм організації навчального процесу, а саме:

- *основних, підвідних та спеціальних вправ;*
- *визначення кількості повторення кожної вправи;*
- *визначення тривалості виконання окремих вправ;*
- *вибір загальнопедагогічних методів – словесного (розповідь, пояснення, опис тощо), наочного (демонстрація малюнків, кінограм, методичних посібників, безпосередній показ...) та спеціальних методів навчання руховим діям та виховання фізичних якостей.*

Успішність процесу фізичного виховання багато в чому залежить і від його попередньої організації. На підготовчому етапі діяльність вчителя фізичної культури спрямована на організацію:

- *цілісного навчально-виховного процесу;*
- *кожного уроку.*

Організація *цілісного навчально-виховного процесу* включає сукупність професійних дій учителя фізичної культури, спрямованих на забезпечення умов успішного проведення уроків, запланованих на певний період.

Організація *окремого уроку* включає сукупність професійних дій вчителя, спрямованих на улагодження та узгодження діяльності учнів... В цей вид організаційної роботи входять низка заходів, спрямованих на забезпечення оптимальних умов щодо навчання та виховання учнів на кожному уроці:

- *підготовка наступних місць занять (забезпечення безпеки місць занять);*
- *підготовка необхідних для уроку обладнання та інвентарю.*

2. Практична діяльність на уроці

В процесі фізичного виховання (другий етап) практична діяльність вчителя фізичної культури спрямована на **керування** навчально-практичною та пізнавальною діяльністю учнів на уроці, в ході якого виконуються програмні вимоги щодо фізичного виховання в школі. *Керування діяльністю учнів* включає в себе:

- ***організаційні заходи на уроці;***
- ***безпосередньо педагогічні впливи;***
- ***поточний контроль на уроці.***

Приведенню учнів у стан готовності до засвоєння програмного матеріалу і виховному впливу мають служити наступні організаційні заходи на уроці:

- *шикування класу;*
- *повідомлення учням завдань уроку;*
- *проведення перешикувань, необхідних для керівництва класом;*
- *вибір місця для керівництва класом (відділенням, підгрупою);*
- *організація дисципліни;*
- *установка необхідного обладнання та спортивного інвентарю;*
- *організація безпеки учнів при виконанні рухових дій;*
- *раціональний розподіл навчального часу;*

- *прибирання місць занять (обладнання та інвентарю)*⁴
- *підведення підсумків уроку і повідомлення домашнього завдання (індивідуального або для всього класу).*

Дії вчителя фізичної культури на уроці спрямовані на вирішення конкретних завдань і характеризуються сукупністю методичних професійних заходів, а саме:

- *пояснення навчального матеріалу;*
- *показ вправ;*
- *демонстрація малюнків, кінограм, методичних посібників тощо;*
- *безпосередня допомога учням при виконанні рухових дій.*

По ходу уроку вчитель аналізує навчально-практичну діяльність учнів. Оцінює її ефективність, вносить відповідні корективи та ін., тобто здійснює поточний контроль. *Поточний контроль* – це сукупність професійних дій вчителя фізичної культури, спрямованих на оцінку і звірку результатів педагогічного впливу з запланованими і за необхідністю на оперативне усунення помічених відхилень від плану.

3. Контроль за ефективністю педагогічного процесу

На цьому етапі (третій етап) діяльність учителя фізичної культури спрямована на *аналіз та оцінку результатів навчання, позитивних та негативних сторін своєї праці, виявлення найбільш раціональних шляхів усунення помічених недоліків і при необхідності на розробку нового професійно-педагогічного рішення.*

В структурі професійно-педагогічної діяльності учителя фізичної культури важливе місце займає *конструктивна діяльність*, спрямована на вироблення програми діяльності на уроках фізичної культури.

Розглядаючи *конструктивну діяльність* вчителя фізичної культури, необхідно відмітити, що вона спрямована на :

- 1) *формування особистості учня, характеру і об'єму їх теоретичних знань, рухових умінь та навичок;*

- 2) *відбір і послідовне розташування навчального матеріалу;*
- 3) *складання програми діяльності учнів на уроці фізичної культури;*
- 4) *програмування вчителем своєї ролі щодо керування навчально-практичною та пізнавальною діяльністю учнів.*

Конструктивна діяльність включає в себе пошук та побудову оптимальної методики уроку фізичної культури, оскільки кожна надана спеціалістами методика дає максимальний позитивний ефект лише за відповідними умовами.

Діяльність вчителя фізичної культури може здійснюватися за наступними **рівнями ефективності** (Н.В.Кузьміна, 1970):

1. *Мінімальний рівень (репродуктивний) – вчитель може передавати учням тільки те, що знає і вміє сам.*
2. *Низький рівень (адаптивний) – вчитель може передавати знання, уміння, якими володіє сам, вміє пристосовувати конкретний зміст засвоєного матеріалу до вікових та індивідуальним особливостям учнів, до рівня їх фізичної підготовленості.*
3. *Середній рівень (локально-моделюючий) – вчитель може формувати в учнів ґрунтовні знання, уміння та навички за окремими розділами і частинами свого навчального предмету.*
4. *Високий (системно-моделюючий) вчитель вміє формувати в учнів ґрунтовні знання, вміння та навички за всіма основними аспектами (сторонами) їх рухової діяльності.*
5. *Вищий рівень (системно-моделюючий рухову діяльність і поведінку учнів) вчитель вміє використовувати свій навчальний предмет як засіб формування особистості учнів, тобто свідомо формувати в них творче мислення, вміння самостійно добувати нові знання, узагальнювати їх і перебудовувати свою рухову діяльність в нових, мінливих умовах.*

Блок-завдання 2. Індивідуальна самостійна робота

а) Самостійно опрацюйте наступні запитання:

- 1) Фізичне виховання дітей з послабленим здоров'ям.
- 2) Фізичне виховання учнів коледжем професійної освіти і середніх спеціальних навчальних закладів.
- 3) Фізичне виховання студентської молоді.
- 4) Вікові особливості контингенту, що навчається у вузі.
- 5) Методичні основи фізичного виховання у вузі.
- 6) Особливості методики занять з фізичного виховання в різних учбових відділеннях.

б) Виконайте індивідуальне завдання на вибір:

1. Підготувати виступ, доповідь, реферат із теми;
2. Написати тези, статтю, есе;
3. Виступ на науково-практичній конференції.
4. Скласти кросворд із теми 5.

Блок-завдання 3. Науково-дослідна робота

Проведіть мікродослідження:

Методика. *Педагогічні ситуації.*

Ця методика дозволяє судити про педагогічні здібності студента (магістранта) на основі того, який вихід він (вона) знаходить з ряду описаних педагогічних ситуацій. Перед початком дослідження об'єкт дослідження отримує інструкцію наступного змісту:

«Перед вами – низка важких складних педагогічних ситуацій. Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно вибрати із запропонованих варіантів реагування на цю ситуацію той варіант, котрий з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш правильний. Якщо ні один із запропонованих варіантів відповідей вас не влаштовує, то можна назвати свій, оригінальний в двох останніх рядках».

Ситуація 1. Ви почали заняття, всі студенти (учні) заспокоїлися. В аудиторії (спортзалі) тихо, і раптом хтось вголос засміявся. Коли ви, ще не встигнувши нічого сказати, запитливо і здивовано подивилися на студента

(учня), який засміявся, він, дивлячись вам прямо в очі, заявляє: «Мені завжди смішно дивитися на вас і завжди при цьому хочеться сміятися, коли ви проводите заняття».

Як ви на це відреагуєте?

Виберіть і відмітьте, варіант словесної реакції з тих, що запропоновані нижче:

1. «От тобі й на!»
2. «А що Вам здається смішним?»
3. «Ну, будь ласка, смійся!»
4. «Ви що хворий?»
5. «Люблю веселих людей».
6. «Я рада (ий), що створюю Вам веселий настрій».
7.

Ситуація 2. Після декількох занять, студент (учень) заявляє вам: «Я не думаю, що ви, як педагог, можете нас чомусь навчити». Ваша реакція:

1. «Ваша справа – вчитися, а вчити – викладача».
2. «Таких, як ви, зрозуміло, я нічому не можу навчити».
3. «Можливо, вам краще перейти в іншій ВНЗ, або навчатися в іншого викладача».
4. «Ви просто не бажаєте вчитися».
5. «Мені цікаво знати, чому ви так думаєте?»
6. «Давайте поговоримо про це більш детально. У моїй поведінці, мабуть, є щось таке, що викликає такі думки».
7.

Ситуація 3. Викладач дає студенту (учню) завдання, а той не хоче його виконувати, відмовляється його виконувати, заявляючи: «Я не бажаю це робити!» - Якою повинна бути реакція викладача?

1. «Не хочеш – примусимо!»
2. «Навіщо ж ви тоді прийшли вчитися?»

3. «Тим гірше для вас, залишайтеся неосвіченими, невігласами: ваша поведінка подібна до поведінки людини, яка нагло своєму обличчю хотіла відрізати собі носа».

4. «Ви даєте собі відчіт у тому, чим це може скінчитися для Вас?»

5. «Не могли би ви пояснити, чому?»

6. «Давайте сядемо і поговоримо – можливо, ви і правий».

7.

Ситуація 4. Студент (учень) невдоволений своїми успіхами у навчанні, У своїх здібностях і в тому, що він колись зможе зрозуміти і засвоїти матеріал, звертається до викладача: «Як ви думаєте, чи зможу я коли-небудь вчитися на відмінно і не відставати від інших студентів у групі?» - Що на це повинен відповісти викладач?

1. «Якщо чесно сказати – я не впевнений».

2. «О, так, безперечно, в цьому ви можете не сумніватися».

3. «У вас чудові здібності, і я покладаю на вас великі надії».

4. «Чому ви не впевнені у собі?»

5. «Давайте поговоримо і вияснимо проблеми».

6. «Багато залежить від того, як ми з вами будемо працювати».

7.

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ І ВИСНОВКИ

Ключ до методики «Педагогічні ситуації». Оцінка в балах різних варіантів відповідей на різні ситуації.

Порядковий номер педагогічної ситуації	Вибраний варіант відповіді і його оцінка в балах							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	4	3	4	2	5	5	-	-
2.	2	2	3	3	5	5	-	-
3.	2	3	4	4	5	5	-	-
4.	2	3	3	4	5	5	-	-

Примітка: власні відповіді оцінюються окремо, і відповідні оцінки додаються до загальної суми балів.

Здатність правильно вирішувати педагогічні проблеми визначаються за сумою балів, набраних респондентом за всіма 4 педагогічними ситуаціями, поділеної на 4.

Якщо респондент отримав середню оцінку вище 4,5 балів, то його педагогічні здібності (за даною методикою) вважаються високорозвиненими (високий рівень). Якщо середня оцінка знаходиться в інтервалі від 3,5 до 4,4 балів, то педагогічні здібності вважаються достатньо розвиненими (середній рівень). І нарешті, якщо середня оцінка нижче 3,4 бали, то педагогічні здібності респондента слаборозвинені (низький рівень).

4.Блок контролю

а) Дайте відповідь на контрольні запитання лекції:

1. Від чого залежить успішність попередньої організації процесу фізичного виховання?
2. За рахунок чого здійснюється практична діяльність вчителя фізичної культури на уроці?
3. В чому полягає контроль вчителя за ефективністю педагогічного процесу?
4. Які існують рівні ефективності діяльності вчителя фізичної культури?

б) Дайте відповідь на питання тесту:

Варіант №5. Тема: „Професійно-педагогічна діяльність учителя фізичної культури”

1. Підготовчий етап діяльності вчителя фізичної культури спрямований на:

- а) розробку основних, підвідних та спеціальних вправ щодо тем шкільної програми;
- б) визначення кількості та тривалості виконання окремих вправ;
- в) вибір загально педагогічних методів (словесного, наочного) та спеціальних методів навчання руховим діям;
- г) забезпечення умов якісного проведення навчально-виховного процесу.

2. Практична діяльність вчителя фізичної культури спрямована на:

- а) пояснення навчального матеріалу та показ вправ;
- б) керування навчально-практичною та пізнавальною діяльністю учнів на уроці;
- в) безпосередню допомогу учням при виконанні рухових дій;
- г) оцінку і звірку результатів педагогічного впливу та усунення помічених відхилень.

3. Конструктивна діяльність учителя фізичної культури включає:

- а) пошук та побудову оптимальної методики уроку фізичної культури;
- б) передачу учням знання і уміння якими володіє сам учитель;
- в) формування в учнів ґрунтовні знання, уміння та навички за окремими розділами програми;
- г) формування особистості учнів.

Модуль 6. «Педагогічна культура спортивного педагога»

Блок-завдання 1. Оглядово-установча лекція 6.

а) Ознайомтеся з метою лекції, її проблемою, провідною ідеєю, основними поняттями теми, рекомендованою літературою

б) Уважно перечитайте текст лекції

Мета: Проаналізувати основні компоненти педагогічної культури спортивного педагога.

Основна проблема Засвоєння сутності поняття «педагогічна культура», «професіоналізм особистості», виявлення залежності формування культури викладача (вчителя) від рівня засвоєння конкретно-предметних знань, компетентності спілкування і управління, рефлексивної і інформаційної озброєності.

Провідна ідея: У формально-змістовному плані педагогічна культура – це синтез педагогічних переконань і майстерності, педагогічної етики і професійно-педагогічних якостей, стилю навчально-виховної роботи і відношення викладача до своєї справи і самого себе. Її важливими сторонами є: світоглядна, моральна, професіональна, інтелектуальна, емоційно-вольова, естетична та фізична.

План:

1. Загальна характеристика педагогічної культури
2. Структура педагогічної культури.
3. Зміст педагогічної культури

Обрані методи: Проблемна лекція, лекція з елементами дискусії, теоретичний аналіз та синтез.

Обладнання: схеми, відеофільми.

Основні поняття теми: Педагогічна культура, професіоналізм особистості, спеціальні здібності і властивості педагога, інтелігенція.

Рекомендована література:

1. Железняк Ю.Д. Теория и методика обучения предмету «Физическая культура». – М.: Издательский центр «Академия», 2004.- 272 с.

2. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов.- М.: Издательская корпорация «Логос», 1999.- 384 с.
3. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.- 302 с.
4. Шиян Б.М., Папуша В.Г. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: Навчальний посібник. – Харків: „ОВС”, 2005.- 208 с.

Текст лекції 6 «Педагогічна культура спортивного педагога»

1. Загальна характеристика педагогічної культури

Культура (за лат. cultura – вирощування, виховання, освіта, розвиток, просвіта тощо) означає сукупність всього, що збудовано зусиллями людей. Сюди ж відноситься наука, техніка, мистецтво, література, громадський устрій та ін.

В якості носіїв культури виступають люди, серед яких до активних носіїв відносяться педагоги. Ця обставина накладає на них відповідні вимоги щодо оволодіння основами педагогічної культури, яка в процесі педагогічної діяльності педагога передбачає постійне його прагнення до самовдосконалення.

Педагогічна культура – це складне сутнісне утворення, широка і специфічна за своїм змістом категорія. З логіко-етимологічної точки зору вислів „педагогічна культура” є фундаментальним і більш широким по відношенню до висловів „педагогічний професіоналізм” та „педагогічна майстерність”.

На ґрунті педагогічної культури шляхом пізнання, традицій, досвіду та новаторства формується *педагогічний професіоналізм*, більш високий рівень розвитку якого трансформується у педагогічну майстерність.

Умовою успішної реалізації процесу *цілеутворення* і забезпечення *ціледосягання* є професійна зрілість спеціаліста. **Професіоналізм особистості** – достатній для творчого вирішення задач професійної діяльності рівень розвитку професійної культури і самосвідомості.

Професійна самосвідомість – це усталене ставлення до професії, що виявляється в системі мотивів, особистісних смислів і цілей. **Професійна**

культура включає в себе індивідуально вироблені стратегії, засоби орієнтації в дійсності, технології переводу ідей у матеріальні цінності.

Найбільш важливими складниками *професійної культури* (за І.Я.Зазюном, 1997) є:

- *системний світогляд і модельне мислення;*
- *праксеологічна* (необхідні способи і стратегії для забезпечення переходу від формування проблем (задач) до конкретних дій щодо їх вирішення), *рефлексивна і інформаційна озброєність;*
- *компетентність спілкування і управління;*
- *конкретно-предметні знання.*

2. Структура педагогічної культури.

В структурі педагогічної культури можна виділити наступні основні чотири блоки:

1. Спеціальні здібності і властивості педагогічної особистості:

- **ділові якості** (сумлінність, відповідальність, працелюбство, дисциплінованість, енергійність, точність);
- **рефлексивні якості** (охайність, підтягнутість, самокритичність, широкий кругозір, ерудиція);
- **комунікативні якості** (увага, чесність, надійність, справедливість, стриманість, вимогливість, обов'язковість);
- **емпатійні якості** (гуманість, взаєморозуміння, доброта, тактовність, здібність до співчуття тощо).

2. Ідейно-моральні якості педагога (*принциповість, патріотизм, колективізм, порядність, інтелігентність*).

3. Професійно-етична поведінка педагога. Характеризується особливим *способом життя особистості, її спрямованістю і прагненням до постійного удосконалення системи специфічних відношень, поглядів та переконань* в галузі навчання та виховання людей.

4. Педагогічна майстерність:

- **знання предмету** (професійна компетентність, спеціально-тактична підготовленість, досвіт у навчанні та вихованні, наукова кваліфікація);

- **педагогічна технологія** (техніка і експресія мови, ясність і логічність думки, переконливість міркувань, виразність міміки, жестів, взірцевий показ, вміння вибирати необхідні засоби, форми і методи);
- **педагогічна творчість** (творче уявлення, нестандартне мислення, потреба у пошуку нової інформації, прагнення до експерименту);
- **педагогічний стиль** (педагогічна переконливість, вміння адекватно сприймати і оцінювати свою й чужу діяльність, педагогічно спрямоване спілкування і поведінка, педагогічний такт і етика, вміння слухати і чути, інтерес до пізнання внутрішнього світу людей).

Наявна структура педагогічної культури дозволяє в найбільш загальному вигляді уявити її концептуальну модель.

3. Зміст педагогічної культури

Більш глибоке розуміння педагогічної культури, її змістовної сторони може бути отримано шляхом розгляду основної властивості, якою є „інтелігентність”, через поняття „ціннісна орієнтація” і „соціальна спрямованість особистості”.

Інтелігенція – це соціальна група, яка складається із людей, що володіють освітою і спеціальними знаннями в галузі науки, техніки, культури, що професійно займаються розумовою працею. Люди, які належать до цієї категорії, мають одну загальну якість: їх спосіб мислення, поведінка і те, що можна назвати інтелігентністю, не залежить від влади, професії, а є *способом життя*, засобом гуманістичного сприйняття оточуючого світу.

Педагогічна культура – спеціальна і широка за своїм змістом категорія. Носієм педагогічної культури є відповідна особистість з власною системою потреб, інтересів, поглядів, ідеалів, що виступають в якості мотивів індивідуальної поведінки.

Спрямованість особистості на педагогічну професію формується єдністю виникнення у людини ціннісної орієнтації і соціальної установки в процесі становлення його моральної свідомості.

В ціннісній орієнтації акумулюється попередній життєвий досвід людини, накопичений в індивідуальному розвитку.

Людина визріває як особистість за наявністю сталої соціальної установки. В структурі особистості вона виконує функцію координуючого центру, що визначає спрямованість поведінки індивіду і світоглядну позицію його відношення до соціальної середи.

В основі педагогічної культури лежать глибокі психолого-педагогічні складові:

- *різнобічна освіченість, постійна збудливість педагогічної думки, внутрішня задоволеність по відношенню до праці, а не до себе;*

- *самокритичність, прагнення до систематичної професійної дії (навчання, виховання, розвитку), повна віддача навчально-виховній роботі не примусово, а виходячи із внутрішньої потреби, добровільно;*

- *духовне багатство, моральна чистота, педагогічна етика, творчість, новаторство, пошук.*

Таким чином, у формально-змістовному плані *педагогічна культура* – це синтез педагогічних переконань і майстерності, педагогічної етики і професійно-педагогічних якостей, стилю навчально-виховної роботи і відношення викладача до своєї справи і самого себе. Її важливими сторонами є: світоглядна, моральна, професіональна, інтелектуальна, емоційно-вольова, естетична та фізична.

Зміст педагогічної культури (з моральної точки зору): передавати знання, навчати, наставляти – це основна, але не сама важлива робота викладача, педагог – не професія, а спосіб життя людини, що обрав його.

В очах інших людей він являє взірць соціального удосконалення. Його копіюють учні, сприймаючи світогляд, стиль поведінки, його життя, його підхід до кожного явища. Талановитий педагог повторює себе в учнях. Успадковуються ідейні погляди, відношення до праці, наукова ерудиція, методика спілкування та ін. Педагог високої культури прагне до поглиблення

спілкування і в той же час шляхом розповсюдження передових ідей розширює через учнів галузь їх можливого застосування.

Блок-завдання 2. Індивідуальна самотійна робота

а) Самостійно опрацюйте наступні запитання:

1. Взаємозв'язок і взаємообумовленість діяльності учителя та учнів на уроці фізичної культури.
2. Підготовка учителя до уроку фізичної культури.
3. Мета та методи аналізу уроку фізичної культури.
4. Функції та сутність оціночно-аналітичного компоненту навчально-виховного процесу.

б) Виконайте індивідуальне завдання на вибір:

1. Підготувати виступ, доповідь, реферат із теми;
2. Написати тези, статтю, есе;
3. Виступ на науково-практичній конференції.
4. Скласти кросворд із теми 6.

Блок-завдання 3. Науково-дослідна робота

Проведіть мікродослідження:

Методика. *Педагогічні ситуації.*

Ця методика дозволяє судити про педагогічні здібності студента (магістранта) на основі того, який вихід він (вона) знаходить з ряду описаних педагогічних ситуацій. Перед початком дослідження об'єкт дослідження отримує інструкцію наступного змісту:

«Перед вами – низка важких складних педагогічних ситуацій. Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно вибрати із запропонованих варіантів реагування на цю ситуацію той варіант, котрий з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш правильний. Якщо ні один із запропонованих варіантів відповідей вас не влаштовує, то можна назвати свій, оригінальний в двох останніх рядках».

Ситуація 1. Студент (учень) говорить викладачу: «На два найближчих заняття, які ви будите проводити, я не піду, так як в цей час я хочу піти на

концерт рок-музики (варіанти: прогулятися з друзями, побувати на весіллі тощо)» - Як потрібно відповісти йому?

1. «Тільки спробуйте!»
2. «В наступний раз вам прийти з пояснювальною запискою».
3. «Це ваша справа, вам складати екзамен (залік). Прийдеться все одно звітуватися за пропущені заняття, я потім вас обов'язково спитаю».
4. «Ви мені здається дуже несерйозно ставитися до занять».
5. «Можливо вам взагалі залишити навчання?»
6. «А що будете робити далі?»
7. «Мені цікаво знати, чому відвідування концерту (прогулянки) для вас цікавіше, ніж заняття?»
8. «Я вас розумію: відпочивати, ходити на концерти, спілкування з друзями дійсно цікаво, цікавіше ніж вчитися. Але я хотів (ла) б знати, чому це так для вас?»
9.

Ситуація 2. Студент (учень), побачивши викладача, коли той зайшов в аудиторію, сказав йому: «У вас дуже стомлений вигляд» - Як на це має реагувати викладач:

1. «Я думаю, що з вашого боку не зовсім етично робити мені такі зауваження».
2. «Так, я погано себе почуваю».
3. «Не хвилюйся за мене, краще подивіться на себе».
4. «Я сьогодні погано спав (ла), у мене багато роботи».
5. «Не хвилюйтеся, це не заважатиме нашим заняттям».
6. «Ви дуже уважний, дякую за турботу!»
7.

Ситуація 3. «Я відчуваю, що заняття, які ви проводите, не допомагають мені». – говорить студент (учень) викладачу, і додає: «Я взагалі думаю кинути навчання». – Як на це повинен реагувати викладач?

1. «Припинить говорити дурниці!»

2. «Нічого собі, додумався!»
3. «Можливо вам знайти іншого викладача».
4. «Я хотів (ла) детальніше взнати, що у вас викликало таке бажання?»
5. «А що, як нам попрацювати разом над вирішенням вашої проблеми?»
6. «Можливо, вашу проблему можна вирішити якимось інакше?»
7.

Ситуація 4. Студент (учень) розмовляє з викладачем, демонструючи занадто самовпевненість: «Немає нічого такого, чого я б не зміг зробити, якщо б я захотів. Для мене нічого немає складного у тому, щоб вчити ваш предмет».
– Якою має бути відповідь викладача?

1. «Ви занадто добре думаете про себе».
2. «З вашими здібностями? – Я не впевнений».
3. «Ви, мабуть, відчуваєте себе досить впевнено, якщо так говорите?»
4. «Я теж впевнений у цьому, бо знаю, що ви як захочете, то все у вас вдається».
5. «Це, мабуть, потребує від вас великої напруженості: великих зусиль».
6. «Занадто самовпевненість заважає справі»
7.

Ситуація 5. У відповідь на зауваження викладача студент (учень) говорить, що для того, щоб засвоїти навчальний предмет, йому не потрібно багато працювати: «Мене вважають досить здібною людиною» - Що має відповісти йому на це викладач?

1. «Ця думка вас не стосується».
2. «Ті труднощі, котрі до цього часу ви відчували, і ваші знання це не підтверджують».
3. «Багато людей вважають себе досить здібними, проте не завжди є такими».
4. «Я радий (а), що ви такої високої думки про себе».
5. «Це тим паче повинно змусити вас більше працювати».
6. «Це звучить так, буцімто ви самі не дуже вірите у свої здібності».

7.

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ І ВИСНОВКИ

Ключ до методики «Педагогічні ситуації». Оцінка в балах різних варіантів відповідей на різні ситуації.

Порядковий номер педагогічної ситуації	Вибраний варіант відповіді і його оцінка в балах							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	2	2	3	3	2	4	5	5
2.	2	3	2	4	5	5	-	-
3.	2	2	3	4	5	5	-	-
4.	2	2	4	5	4	3	-	-
5	2	4	3	4	5	4	-	-

Примітка: власні відповіді оцінюються окремо, і відповідні оцінки додаються до загальної суми балів.

Здатність правильно вирішувати педагогічні проблеми визначаються за сумою балів, набраних респондентом за всіма 5 педагогічними ситуаціями, поділеної на 5.

Якщо респондент отримав середню оцінку вище 4,5 балів, то його педагогічні здібності (за даною методикою) вважаються високорозвиненими (високий рівень). Якщо середня оцінка знаходиться в інтервалі від 3,5 до 4,4 балів, то педагогічні здібності вважаються достатньо розвиненими (середній рівень). І нарешті, якщо середня оцінка нижче 3,4 бали, то педагогічні здібності респондента слаборозвинені (низький рівень).

4.Блок контролю

а) Дайте відповідь на контрольні запитання лекції:

1. Дайте загальну характеристику педагогічної культури.
2. Назвіть складові педагогічної культури.
3. В чому виявляється головне завдання змісту педагогічної культури?
4. На які групи поділяються педагогічні функції?
5. Дайте характеристику організаційно-структурних функцій вчителя?
6. Які уміння забезпечують передумови педагогічної діяльності вчителя?
7. Які уміння потрібні для самореалізації педагога?

б) Дайте відповідь на питання тесту:

Варіант №6. Тема: „Педагогічна культура спортивного педагога”

1. Дайте визначення поняттю „професійна самосвідомість”:

а) професійна самосвідомість – це система світогляду і модельного мислення;

б) професійна самосвідомість – це ставлення до професії, що виявляється в системі мотивів, особистісних смислів і цілей;

в) професійна самосвідомість – це необхідні способи і методи щодо забезпечення переходу від формування проблем до їх вирішення;

г) професійна самосвідомість – це компетентність спілкування, управління та конкретно-предметні знання.

2. Професійно-етична поведінка педагога характеризується:

а) діловими, рефлексивними, комунікативними та емпатійними якостями;

б) принциповістю, патріотизмом, колективізмом, порядністю, інтелігентністю;

в) знанням предмету, педагогічною технологією, пед.творчістю, пед.стилем;

г) способом життя особистості, її спрямованістю до удосконалення системи відношень, поглядів та переконань в галузі навчання та виховання.

3. В основі педагогічної культури лежать наступні складові:

а) світоглядна, моральна та професійна підготовка;

б) ідейні погляди, відношення до праці, методика спілкування, наукова ерудиція;

в) різнобічна освіченість, самокритичність, повна віддача навчально-виховній роботі, духовне багатство, моральна чистота, творчість, педагогічна етика;

г) інтелектуальна, емоційно-вольова, естетична та фізична підготовка.

Модуль 7. «Педагогічні функції та уміння вчителя фізичної культури»

Блок-завдання 1. Оглядово-установча лекція 7.

а) Ознайомтеся з метою лекції, її проблемою, провідною ідеєю, основними поняттями теми, рекомендованою літературою

б) Уважно перечитайте текст лекції

Мета: Проаналізувати педагогічні функції та уміння спортивного педагога.

Основна проблема: Засвоєння змісту педагогічних функцій вчителя: конструктивної, організаторської, комунікативної та гностичної, а також розкриття значимості педагогічних умінь у професійній діяльності вчителя фізичної культури.

Провідна ідея: Діяльність вчителя фізичної культури, незважаючи на велику вагу рухового компонента, є розумовою. Щоби стати професіоналом, учитель фізичної культури повинен багато знати та вміти, реалізуючі певні педагогічні функції.

План:

1. Педагогічні функції вчителя
2. Педагогічні уміння

Обрані методи: Проблемна лекція, лекція з елементами дискусії, теоретичний аналіз та синтез, мікро викладання.

Обладнання: схеми, відеофільми.

Основні поняття теми: конструктивна, організаторська, комунікативна та гностична функція, дидактичні вміння.

Рекомендована література:

1. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов.- М.: Издательская корпорация «Логос», 1999.- 384 с.
2. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.- 302 с.
3. Петровська Т.В. Майстерність спортивного педагога: навч. посіб. /Т.В. Петровська. – К.: Олімп. л-ра, 2012. – 184 с.
4. Шиян Б.М., Папуша В.Г. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: Навчальний посібник. – Харків: „ОВС”, 2005.- 208 с.

Текст лекції 7 «Педагогічні функції та вміння вчителя фізичної культури»

1. Педагогічні функції вчителя

Для забезпечення професійно-технічної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури кожен викладач СПД має усвідомити **функції** спортивного педагога і „озброїти” його вміннями реалізовувати ці функції.

Праця вчителя фізичної культури, незважаючи на велику вагу рухового компонента, є *розумовою*. Для того, щоб стати професіоналом, учитель фізичної культури повинен багато знати. Зокрема, він має оволодіти теорією навчання і виховання, знання предметів медико-біологічного циклу, теорією і методикою фізичного виховання, методикою застосування ТНЗ, комп'ютерних технологій.

Педагогічна діяльність учителя реалізується сукупністю різноманітних **дій** у певних педагогічних ситуаціях, які підпорядковані навчально-виховній меті, і спрямована на вирішення конкретних педагогічних завдань. Упорядкована сукупність таких дій забезпечує виконання певної педагогічної функції учителя.

Усі педагогічні функції поділяють на дві групи. До першої входять: *орієнтаційна, розвиваюча, мобілізуюча (та, що стимулює розвиток) й інформаційна*, основою яких є дидактичні, академічні, авторитарні, комунікативні здібності людини. В процесі професійно-педагогічної підготовки учителя слід діагностувати рівень розвитку цих здібностей і цілеспрямовано формувати ті з них, прояв яких виявився недостатнім.

До другої групи (організаційно-структурних) функцій входять наступні: *конструктивна, організаторська, комунікативна і гностична (дослідницька)*. Практична педагогічна діяльність забезпечується реалізацією саме цих функцій, тому розглянемо їх детально.

Конструктивна функція учителя забезпечує:

- *визначення мети і завдань навчально-виховного процесу;*
- *відбір навчального матеріалу, який слід засвоїти учням, його систематизацію;*
- *проектування діяльності учнів із засвоєння навчального матеріалу;*

- проектування власної майбутньої діяльності і поведінки у взаємодії з учнями;
- підбір адекватних засобів, методів і методичних прийомів, способів організації і форм навчальної, тренувальної і виховної роботи;
- виявлення невідповідності між запланованим і досягнутим результатом.

Організаторська функція реалізується через:

- забезпечення різноманітних видів навчальної діяльності учнів;
- організацію учнівського колективу, його згуртування і націлення на вирішення навчальних завдань;
- організацію позакласної і позашкільної роботи з фізичного виховання учнів;
- матеріально-технічне забезпечення педагогічного процесу;
- організацію власної діяльності і поведінки під час безпосередньої взаємодії з учнями на уроках і позаурочних заняттях (розподіл робочого часу, інструктування, контроль, дозування навантаження тощо).

У процесі оволодіння *організаторськими* вміннями майбутні педагоги в процесі практики поступово досягають таких **рівнів**:

- *репродуктивного*, при якому особа діє за інструкцією, або наслідує організаторські дії учителя, чи інших осіб;
- *адаптивного*, при якому студент пробує застосувати досвід організаторських дій в нових, але типових ситуаціях;
- *моделюючого*, при якому студент за завданням педагогів планує і реалізує організаторські дії, які забезпечують виконання певних колективних завдань учнів, або завдань окремих дітей;
- *творчого*, при якому студент проявляє достатню самостійність та ініціативу, організуючи педагогічно доцільну діяльність учнів; уміє ставити мету і завдання, забезпечити їх виконання, оцінити результати діяльності.

Комунікативна функція передбачає:

- встановлення ділових і неформальних особистих стосунків, взаємовідносин з окремими учнями і групами учнів;
- ділове спілкування з іншими вчителями та адміністрацією школи;

- контакти з державними і громадськими фізкультурно-спортивними організаціями;
- налагодження взаємодії з батьками учнів;
- уміння знаходити меценатів (спонсорів).

Гностична функція передбачає вивчення:

- змісту і способів впливу на учнів, розуміючи їх внутрішній стан;
- вікових та індивідуальних особливостей учнів;
- особливостей процесу і результатів власної діяльності, їх переваг і недоліків.

Гностична функція вчителя є провідною, оскільки пізнавальна діяльність в процесі навчання є основним видом діяльності, без якого неможливі (або стають неповноцінними) всі інші її види.

Гностична функція реалізується ефективно, якщо її кінцевим результатом є правильна *самооцінка, самоконтроль, самосвідомість, самопроекування, самоуправління* тих, хто навчає і навчається. Без неї неможлива педагогічна творчість.

2. Педагогічні уміння

Для реалізації педагогічних функцій учитель повинен володіти педагогічними уміннями.

Педагогічні уміння представляють собою сукупність різноманітний дій учителя. Вони виявляють індивідуальні особливості учителя і свідчать про його предметно-професійну компетенцію.

Всю різноманітність педагогічних умінь можна об'єднати у **шість груп**.

До **першої групи** відносяться уміння, що забезпечують реалізацію переважно *конструктивних функцій*, а саме:

- *формувати педагогічні завдання;*
- *орієнтуватись на учня, як на активного співучасника навчально-виховного процесу, який розвивається, має власні мотиви і мету;*
- *передбачати і при потребі трансформувати педагогічні ситуації;*

- *гнучко змінювати педагогічні завдання;*
- *достойно виходити зі складних педагогічних ситуацій;*
- *передбачати близькі і далекі результати вирішення педагогічних завдань.*

Друга група педагогічних умінь покликана забезпечити ефективні *передумови педагогічної діяльності* і включає три підгрупи.

До підгрупи „*чого навчати*” входять: *уміння формувати навчальну програму, виділяти в ній ключові ідеї навчального предмету, оновлювати його зміст; здатність формувати у учнів спеціальні уміння і навички, здійснювати меж предметні зв'язки.*

Підгрупа „*кого навчати*” передбачає уміння: *вивчати індивідуальні особливості учнів; ...діяти згідно з мотиваціями учнів; працювати з учнями, які мають різні здібності...*

Підгрупа „*як навчати*” включає уміння: *підбирати і застосовувати комплекси прийомів і форм навчання та виховання, враховувати при цьому затрати сил і часу учнів та вчителя; ...здійснювати індивідуальний підхід до учнів та організувати їх самостійну навчальну діяльність; варіативно вирішувати педагогічні завдання.*

Третя група включає переважно дидактичні уміння:

- *використовувати набуті знання та передовий педагогічний досвід;*
- *зіставляти труднощі учнів і якість своєї праці;*
- *бачити сильні і слабкі сторони своєї праці, оцінювати свій стиль, аналізувати свій досвід, порівнювати його з досвідом інших учителів...;*

Четверта група включає уміння психологічного забезпечення навчально-виховного процесу, а саме:

- *зрозуміти позицію учня...;*
- *володіти засобами невербального спілкування (міміка, жести тощо);*
- *стати на позиції учня;*
- *створити обстановку довіри і терпимості...;*
- *з гумором ставитися до окремих моментів педагогічної ситуації...*

П'ята група умінь – це перш за все уміння, спрямовані на самореалізацію педагога, а саме:

- утримувати стійку позицію педагога...;
- реалізувати і розвивати свої педагогічні здібності;
- управляти своїм станом;
- здійснювати творчий пошук;
- створювати перспективу свого професійного розвитку, визначати особливості свого індивідуального стилю, використовувати все позитивне зі своїх природних даних;
- удосконалювати свої сильні сторони й усувати слабкі, бути відкритим у пошуку нового, переходити з рівня майстерності на рівень творчості, новаторства.

Шоста група передбачає уміння контролювати стан і спрямовувати розвиток учнів. До них належать уміння:

- виявляти знання, навички учнів на початку і в кінці навчального року та оцінювати їх;
- ...виявляти педагогічні відставання й усувати їх;
- стимулювати готовність учнів до самонавчання і безперервного самовдосконалення;
- побачити особистість учня загалом у взаємозв'язку4 того, що він говорить, думає і які його вчинки...

Названі уміння піддаються свідомому вихованню і самовихованню. Залежно від їх співвідношення, рівня розвитку і конкретного поєднання формується індивідуальний стиль діяльності вчителя.

Блок-завдання 2. Індивідуальна самотійна робота

а) Самостійно опрацюйте наступні запитання:

1. Постановка командного голосу. Дикція, виразність і темп мовлення.
2. Уміння спостерігати. Подолання психологічних бар'єрів.
3. Формування культури рухів. Створення позитивного емоційного тла занять.
4. Уміння зацікавити, питати й аналізувати відповіді. Міміка і пантоміміка вчителя

5. Загальна характеристика конструктивної, організаторської, комунікативної та гностичної функції.
6. Педагогічні уміння, що забезпечують реалізацію переважно конструктивних функцій; передумови успішної педагогічної діяльності.

б) Виконайте індивідуальне завдання на вибір:

1. Підготувати виступ, доповідь, реферат із теми;
2. Написати тези, статтю, есе;
3. Виступ на науково-практичній конференції.
4. Скласти кросворд із теми 7.

Блок-завдання 3. Науково-дослідна робота

Проведіть мікродослідження:

Методика «*Діагностика міжособистісних відношень Т. Лірі*»

Ця методика спрямована на визначення психологічних характеристик міжособистісного спілкування.

Складіть та порівняйте психологічний портрет своєї міжособистісної поведінки та «ідеального» педагога-тренера за методикою Т. Лірі.

Запропоновані питання містять різні характеристики. Слід уважно прочитати їх та позначити у спеціальному реєстраційному бланку:

- наявність певних ознак у себе;
- уявлення про бажані якості у тренера, педагога.

Якщо ваше уявлення про себе або про «ідеального» педагога відповідає запропонованим твердженням, то у спеціальному бланку помітьте хрестиком порядковий номер, що відповідає номеру питання. Якщо ні, то не робіть жодних позначок.

1. Уміє подібатися.
2. Справляє враження на оточуючих.
3. Уміє розпоряджатися, наказувати.
4. Уміє наполягати на своєму.
5. Володіє почуттям гідності.
6. Незалежний.

7. Здатний потурбуватися про себе.
8. Може виявити байдужість.
9. Здатний бути суворим.
10. Суворий, але справедливий.
11. Може бути щирим.
12. Критичний до інших.
13. Любить пожалітися
14. Часто сумний.
15. Схильний до недовіри.
16. Часто розчаровується.
17. Здатний бути критичний до себе.
18. Здатний визнати свою неправоту.
19. З охотою підкоряється.
20. На нього можна розраховувати.
21. Вдячний.
22. Захоплюється і схильний до наслідування.
23. Ставиться до інших з повагою.
24. Прагне схвалення.
25. Здатний до співпраці, взаємодопомоги.
26. Прагне вжитися з іншими.
27. Доброзичливий, приятний.
28. Уважний і ласкавий.
29. Делікатний.
30. Підбадьорюючий.
31. Чуйний до прохань про допомогу.
32. Безкорисливий.
33. Здатний викликати захоплення.
34. Користується повагою до інших.
35. Володіє талантом керівника.
36. Любить відповідальність.

37. Упевнений у собі.
38. Самовпевнений і наполегливий.
39. Діловитий, практичний.
40. Любить змагатися.
41. Стійкий і наполегливий де потрібно.
42. Невблаганний, але безпристрасний.
43. Дратівливий.
44. Відкритий, прямолінійний.
45. Не терпить, щоб ним командували.
46. Скептичний.
47. На нього важко справити враження.
48. Образливий, педантичний, уважний до дрібниць.
49. Легко соромиться.
50. Невпевнений у собі.
51. Поступливий.
52. Скромний.
53. Часто користується допомогою інших.
54. Дуже поважає авторитети.
55. Охоче приймає поради.
56. Довірливий, прагне радувати інших.
57. Завжди люб'язний у стосунках.
58. Дорожить думкою інших.
59. Компанійський і товариський.
60. Добросердний.
61. Добрий вселяє упевненість.
62. Ніжний і м'якосердий.
63. Любить турбуватися про інших.
64. Щедрий, безкорисливий.
65. Любить давати поради.
66. Створює враження значущості.

67. Любить керувати та управляти.
68. Владний.
69. Хвалькуватий.
70. Надмірний і самовдоволений.
71. Думає тільки про себе.
72. Хитрий, прагматичний.
73. Нетерпимий до помилок інших.
74. Корисливий.
75. Відвертий, щирий.
76. Часто неприязний.
77. Озлоблений.
78. Схильний весь час скаржитись.
79. Ревнивий.
80. Довго пам'ятає образи.
81. Схильний до самозвинувачування.
82. Сором'язливий.
83. Безініціативний.
84. Лагідний, покірливий.
85. Залежний, несамостійний.
86. Любить підкорятися.
87. Дає право іншим приймати рішення.
88. Легко набуває собі клопоту.
89. Легко піддається впливу друзів.
90. Готовий довіритися будь-кому.
91. Прихильний до всіх без винятку.
92. Усім симпатизує.
93. Пробачає все.
94. Переповнений надмірним співчуттям.
95. Великодушний і терплячий до недоліків.
96. Намагається допомогти кожному.

97. Прагне до успіху.
98. Очікує від кожного захоплення.
99. Розпоряджається іншими.
100. Деспотичний.
101. Ставиться до оточуючих із почуттям переваги.
102. Гонористий, марнославний.
103. Егоїстичний.
104. Холодний, черствий.
105. Саркастичний, любить насміхатися.
106. Злий, жорстокий.
107. Часто гнівається.
108. Бездушний, байдужий.
109. Злопам'ятний.
110. Проникнутий духом суперечливості.
111. Упертий.
112. Недовірливий, підозрілий.
113. Боязкий, нерішучий.
114. Сором'язливий.
115. Послужливий, надмірно готовий підкорятися.
116. М'якотілий.
117. Майже ніколи не заперечує.
118. Нав'язливий.
119. Любить, щоб його опікали.
120. Дуже довірливий.
121. Прагне отримати позитивне ставлення кожного.
122. З усіма погоджується.
123. Завжди з усіма дружелюбний.
124. Усіх любить.
125. Дуже поблажливий до оточуючих.
126. Намагається втішити кожного.

127. Турбується про інших на шкоду собі.

128. Надокучає людям надмірною добротою.

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII

Після того як студент оцінить свої якості, і якості «ідеального» педагога-тренера та заповнить сітку реєстраційного листка, підраховують бали за 8 (вісьмома) варіантами міжособистісної взаємодії.

Кожен варіант формується із 16 запитань. Кожна закреслена вами цифра в реєстраційному листку відповідає 1 (одному) балу.

Варіанти взаємодії.

1. 1,2,3,4, 33, 34, 35, 36, 65, 66, 67, 68, 97, 98, 99, 100.
2. 5,6,7,8, 37, 38, 39, 40, 69, 70, 71, 72, 101, 102, 103, 104.
3. 9,10,11,12, 41, 42, 43, 44, 73, 74, 75, 76, 105, 105, 107, 108.
4. 13,14,15,16, 45, 46, 47, 48, 77, 78, 79, 80, 109, 110, 111, 112.
5. 17,18,19,20, 49, 50, 51, 52, 81, 82, 83, 84, 113, 114, 115, 116.
6. 21,22,23,24, 53, 54, 55, 56, 85, 86, 87, 88, 117, 118, 119, 120.
7. 25,26,27,28, 57, 58, 59, 60, 89, 90, 91, 92, 121, 122, 123, 124.
8. 29,30,31,32, 61, 62, 63, 64, 93, 94, 95, 96, 125, 126, 127, 128.

Визначте психологічні характеристики міжособистісного спілкування та порівняйте психологічний портрет своєї міжособистісної поведінки та «ідеального» педагога-тренера за наступними вісьмома варіантами, що подаються нижче, з урахуванням отриманих вами балів по кожному варіанту взаємодії.

I. Авторитарний (владний – лідируючий).

При помірно виражених балах (до 8) виявляє впевненість у собі, вміння бути гарним порадником, наставником і організатором – властивості керівника. При високих показниках – нетерпимість до критики, авторитарність, переоцінка власних можливостей (до 12 балів), диктаторський стиль висловлювання, потреба керувати іншими, риси деспотизму (вище 12 балів).

II. Егоїстичний (незалежний – домінуючий).

Виявляє стиль міжособистісних відносин від невпевненості (до 4 балів) до упевненого, незалежного, такого, що може вступати в суперництво (у межах 8 балів). Самовдоволеність із вираженим почуттям власної переваги над оточуючим, з тенденцією мати свою особливу думку, відмінну від думки більшості (12 балів), і займати відособлену позицію в групі (при балах 13-16).

III. Агресивний (прямолінійний).

Залежно від ступеня виразності показників проявляються щирість, безпосередність (до 8 балів), прямолінійність, наполегливість у досягненні мети (при балах 8 – 12) або виняткова завзятість, недружелюбність. Нестриманість і запальність (при балах 13-16).

IV. Підозрілий (недовірливий – скептичний).

Довіра до оточуючих (до 4 балів), реалістичність бази суджень і вчинків, скептицизм, не комфортність (до 8 балів) переростає у в край уразливий і недовірливий модус ставлення до оточуючих із вираженою схильністю до критицизму (при балах 8-12), невдоволенням оточуючих і тотальною підозрілістю (при балах 13-16).

V. Підкорений (покірно сором'язливий).

Характеризується такими особливостями міжособистісних відносин, як скромність, коректність, але самостійність і незалежність у стосунках (до 8 балів). Сором'язливість, схильність брати на себе чужі обов'язки (при балах 8-12). При високих балах (13-16) виникає потреба у підпорядкуванні кому-небудь, повна покірність, а також підвищене почуття провини, самоприниження.

VI. Залежний (слухняний).

Проявляє незалежність думок і вчинків, самостійно приймає рішення (до 8 балів). При помірних балах – потреба в допомозі й довірі з боку оточуючих, у їхньому визнанні (при балах 8-12). При високих балах – надконформність, повна залежність від думки оточуючих (при балах 13-16).

VII. Доброзичливий (співпрацюючий – конвенційний).

Цей стиль міжособистісних відносин проявляють тренери-викладачі, які прагнуть до співробітництва з групою чи окремим спортсменом, демонструють приязність, дружелюбність у ставленні до оточуючих (до 8 балів). Надмірність у прояві даного стилю проявляється компромісною поведінкою, зайвим лібералізмом (при балах 8-12), нестриманістю у виявах своєї дружелюбності до оточуючих, прагненням підкреслити свою причетність до інтересів більшості, панібратством (при балах 13-16).

VIII. Альтруїстичний (відповідально великодушний)

Проявляється вираженням готовності допомогти оточуючим, розвиненим почуттям відповідальності, емоційною підтримкою та співучастю (до 8 балів). Високі бали виявляють м'якосердя, надобов'язковість, гіперсоціальність установок (при балах 8-12), підкреслений альтруїзм та жертвовність (при балах 13-16).

Найбільша кількість балів набраних по одному з варіантів, відповідає переважному стилю міжособистісних відносин. Бали, що досягають 14-16, свідчать про труднощі соціальної адаптації.

4.Блок контролю

а) Дайте відповідь на контрольні запитання лекції:

1. На які групи поділяються педагогічні функції?
2. Дайте характеристику організаційно-структурних функцій вчителя?
3. Які уміння забезпечують передумови педагогічної діяльності вчителя?
4. Які уміння потрібні для самореалізації педагога?

б) Дайте відповідь на питання тесту:

Варіант №7. Тема: „Педагогічні функції та уміння вчителя фізичної культури”

1.Гностична функція спортивного педагога передбачає:

а) вивчення змісту і способу впливу на учнів, їх вікових та індивідуальних особливостей, особливості процесу і результатів власної діяльності;

б) визначення мети і завдань навчально-виховного процесу, вибір навчального матеріалу, проектування діяльності учнів;

в) проектування власної майбутньої діяльності і поведінки у взаємодії з учнем, підбір адекватних засобів, методів і методичних прийомів;

г) забезпечення різноманітних видів навчальної діяльності учнів; організацію учнівського колективу, його згуртованість і націленість на вирішення навчальних занять.

2. Група дидактичних умінь спортивного педагога включає:

а) формування педагогічного завдання, орієнтування на особистість учня, трансформування педагогічних ситуацій;

б) гнучкість змінювати педагогічні завдання, вихід із складних педагогічних ситуацій, передбачення результатів вирішення педагогічних завдань;

в) використовувати набуті знання, зіставляти труднощі учнів і якість своєї праці, оцінювати свій стиль, аналізувати досвід;

г) вміння формувати навчальну програму, оновлювати зміст навчального предмету, здатність формувати в учнів спеціальні вміння і навички.

3. До умінь контролювати стан і розвиток учнів належать вміння:

а) розуміти позицію учня, стати на позицію учня, створити обстановку довіри і терпимості;

б) виявляти і оцінювати знання і навички учнів на початку і в кінці навчального року; виявляти відставання і усувати їх, стимулювати готовність учнів до самонавчання і самовдосконалення;

в) утримувати стійку позицію педагога, управляти своїм станом, здійснювати творчий пошук;

г) створювати перспективу свого професійного розвитку, визнавати особливості свого стилю, використовувати все позитивне зі своїх природних даних.

Модуль 8. «Педагогічна майстерність спортивного педагога»

Блок-завдання 1. Оглядово-установча лекція 8.

а) Ознайомтеся з метою лекції, її проблемою, провідною ідеєю, основними поняттями теми, рекомендованою літературою

б) Уважно перечитайте текст лекції

Мета: Проаналізувати структуру педагогічної майстерності спортивного педагога.

Основна проблема: Засвоєння сутності поняття «педагогічна технологія», «педагогічна творчість», «педагогічний стиль», виявлення залежності формування педагогічної майстерності спортивного педагога від знання навчального предмету.

Провідна ідея: Вищим ступенем *педагогічної культури*, її проявом в реальному житті є педагогічна майстерність, що представляє собою синтез розвинутого психолого-педагогічного мислення, професійно-педагогічних знань, умінь, навичок і емоційно-вольових засобів виразності, які у взаємозв'язку з якостями особистості педагога дозволяють йому вирішувати різнобічні навчально-виховні завдання.

План:

1. Знання навчального матеріалу
2. Педагогічна технологія
3. Педагогічна творчість та стиль

Обрані методи: Проблемна лекція, лекція з елементами дискусії, теоретичний аналіз та синтез, мікро викладання.

Обладнання: схеми, відеофільми.

Основні поняття теми: Педагогічна технологія, творчість, стиль, атракція, емпатія, рефлексія.

Рекомендована література:

1. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов.- М.: Издательская корпорация «Логос», 1999.- 384 с.
2. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.- 302 с.

3. Петровська Т.В. Майстерність спортивного педагога: навч. посіб. /Т.В. Петровська. – К.: Олімп. л-ра, 2012. – 184 с.

4. Шиян Б.М., Папуша В.Г. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: Навчальний посібник. – Харків: „ОВС”, 2005.- 208 с.

Текст лекції 8 «Педагогічна майстерність спортивного педагога»

1. Знання навчального матеріалу

Вищим ступенем ***педагогічної культури***, її проявом в реальному житті є ***педагогічна майстерність***, що представляє собою ***синтез розвинутого психолого-педагогічного мислення, професійно-педагогічних знань, умінь, навичок і емоційно-вольових засобів виразності, які у взаємозв'язку з якостями особистості педагога дозволяють йому вирішувати різнобічні навчально-виховні завдання.***

Специфіка педагогічного процесу, його структура і зміст, виступають в якості спонукальних причин появи ***майстра***, який реалізує на практиці функції розвитку, навчання і виховання людей.

Педагогічна майстерність – є стержневим компонентом педагогічної культури, що в свою чергу представляє складну структуру мінімум із 4-х підсистем:

1. Знання навчального предмету.
2. Педагогічної технології.
3. Педагогічної творчості.
4. Педагогічного стилю.

Знання навчального предмету, його *історії, теорії, методики і сучасної практики*, складає фундамент педагогічної майстерності. Мінливі організаційні форми, засоби, методи та соціальні умови – надають нові підвищенні вимоги до викладацького складу.

Висока спортивно-практична підготовленість визначає ефективність і якість навчально-виховного процесу. ***Знання предмету з середини***, що засноване на високому спортивному званні та особистому досвіді (майстер

спорту), надає базу щодо творчості викладача як в галузі спортивної дисципліни, так і в методиці його викладання.

За даними досліджень, якщо спеціалісту бракує нової інформації, то за рік цінність його кваліфікації знижується на 20-25%. Щоби не відстати, йому необхідно витратити біля 20% особистого часу на ознайомлення з передовими науковими дослідженнями.

Досвід в навчанні і вихованні, ерудиція викладача в новітніх досягненнях психолого-педагогічних досліджень (що, як правило, реалізується в науковій кваліфікації) дозволяють навчати з перспективою, передавати інформацію, що забезпечує учням (студентам) упереджений спосіб професійного мислення.

2. Педагогічна технологія

Педагогічна технологія – це „не просто дослідження в галузі використання технічних засобів навчання або комп'ютерів; це дослідження з метою виявити принципи та розробити прийоми оптимізації освітнього процесу шляхом аналізу факторів, що підвищують освітню ефективність, шляхом конструювання та застосування прийомів і матеріалів, а також за допомогою оцінки методів, що застосовуються” (міжнародний журнал...- Лондон – Нью-Йорк, 1978).

На думку японського вченого Т. Сакамото, педагогічна технологія являє собою впровадження в педагогіку системного способу мислення, який можна по іншому назвати „систематизацією освіти” або „систематизацією класного навчання”.

М.В.Кларін зауважив, що поняття „педагогічна технологія” співвідноситься у вітчизняній педагогіці з процесами навчання і виховання, на відмінну від зарубіжної, де воно обмежено сферою навчання.

Кожна педагогічна технологія повинна задовольняти основним методологічним вимогам (Г.К.Селевко):

Концептуальність. Кожній педагогічній технології повинна бути притаманна опора на відповідну наукову концепцію, що включає філософське, психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне обґрунтування досягнень освітньої мети.

Системність. Педагогічна технологія повинна володіти всіма ознаками системи: логікою процесу, взаємозв'язком всіх його частин, цілісною.

Керованість («управляємість») передбачає можливість діагностичного планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами та методами з метою корекції результатів.

Ефективність. Сучасні педагогічні технології існують в конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами і оптимальними за витратами, гарантувати досягнення відповідного стандарту навчання.

Відтворюваність припускає можливість застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх закладах, іншими суб'єктами.

3. Педагогічна творчість та стиль

Педагогічна творчість – важлива і помітна складова педагогічної майстерності. Її сутність виявляється у високих результатах навчання і виховання як наслідок взаємодії „учитель – учень”.

Педагогічна творчість обумовлена виникненням різнобічних проблемних ситуацій і прагненням викладача вирішувати їх на основі своєї *уяви та нестандартним способом*. Робота за шаблоном, звичка вишукувати відомі рецепти – збіднюють педагогічний процес і негативно відбиваються на авторитеті викладача.

Справжня **творчість** заснована на повноті інформації, науковому прогнозі, вмінні педагога кожного разу по-новому і ефективно застосовувати у навчально-виховному процесі різні комбінації засобів, форм і методів педагогічного впливу.

Формуванню **творчого індивіда** може прислужити система освіти *особистісно орієнтованого цілеспрямованя*. Це, передусім, багато варіативна взаємодія між суб'єктом навчання і навчальною системою, покликаною забезпечити формування у суб'єкта необхідних загальнокультурних, професійних і психолого-педагогічних новоутворень.

Педагогічний стиль – це сукупність своєрідних думок і дій педагогів (однієї школи, епохи), що відрізняє їх від інших педагогів (іншої школи, епохи).

Стиль навчально-виховної роботи педагога неповторно індивідуальний, його відчують на собі ті, хто навчаються (виховуються). *Оптимальний стиль* характеризується переконливістю у світоглядній позиції, прагненням до постійного самовдосконалення, різноспрямованістю позитивних відношень до ділу, до самого себе, до вихованців.

Вступаючи в психолого-педагогічну взаємодію з людьми, педагог-гуманіст ядро проявляє властивості *атракції, емпатії і рефлексії*.

Атракція (від лат... – притягнення) – здібність педагога володіти силою тяжіння, зачаровувати людей, що навколо, бути привабливим, відкритим.

Емпатія – це вміння педагога тонко відчувати іншу людину, його переживання, мотиви вчинків і реакцій на зовнішню середу; це розуміння душевно-емоційного стану ближнього, співпереживання цього стану разом з ним.

Рефлексія – це здібність педагога усвідомлювати себе, свої психічні стани, бачити себе зі сторони і відчувати, як тебе оцінюють інші люди.

Вище перераховані властивості наділяють педагога, що володіє їми, якісною визначеністю. Його педагогічний стиль відрізняється *тактом, він вміє слухати і чути*. У повсякденному житті, на основі конструктивної критики і самокритики, він в стані адекватно оцінити свою і чужу діяльність. Все це і багато інше дозволяє педагогу успішно вирішувати навчально-виховні завдання на основі співпраці.

Блок-завдання 2. Індивідуальна самотійна робота

а) Самостійно опрацюйте наступні запитання:

1. Педагог у світі професійної діяльності.
2. Суб'єктивні властивості педагога.
3. Психофізіологічні передумови діяльності педагога.
4. Здібності в структурі суб'єкта педагогічної діяльності.
5. Особистісні якості в структурі суб'єкта педагогічної діяльності.

б) Виконайте індивідуальне завдання на вибір:

1. Підготувати виступ, доповідь, реферат із теми;
2. Написати тези, статтю, есе;
3. Виступ на науково-практичній конференції.
4. Скласти кросворд із теми 7.

Блок-завдання 3. Науково-дослідна робота

Проведіть мікродослідження:

Методика. *Педагогічні ситуації.*

Ця методика дозволяє судити про педагогічні здібності студента (магістранта) на основі того, який вихід він (вона) знаходить з ряду описаних педагогічних ситуацій. Перед початком дослідження об'єкт дослідження отримує інструкцію наступного змісту:

«Перед вами – низка важких складних педагогічних ситуацій. Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно вибрати із запропонованих варіантів реагування на цю ситуацію той варіант, котрий з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш правильний. Якщо ні один із запропонованих варіантів відповідей вас не влаштовує, то можна назвати свій, оригінальний в двох останніх рядках».

Ситуація 1. Студент (учень) говорить викладачу: «Я знову забув виконати завдання» - Як слід на це реагувати викладачу?

1. «Ну от, знову!»
2. «Не здається вам це виявом безвідповідальності».
3. «Думаю, що вам пора починати ставитись до справи серйозно».
4. «Я хотів (ла) би знати, чому?»
5. «У вас, мабуть, не було для цього можливості?»
6. «Як ви думаєте, чому я кожен раз нагадую про це?»
7.

Ситуація 2. Студент (учень) у розмові з викладачем говорить йому: «Я хотів би, щоб ви ставилися до мене краще» - Як повинен відповісти на таке прохання студента (учня) викладач?

1. «Чому я повинен ставитися до вас краще, ніж до всіх інших?»
2. «Я зовсім не збираюся грати в любчиків і фаворитів!»
3. «Мені не подобаються люди, які заявляють так, як ви».
4. «Я хотів(ла) знати, чому я повинен (на) особливо виділяти вас серед інших студентів».
5. «Якби я вам сказав(ла), що люблю вас більше, ніж інших студентів, то вам від цього стало краще, ви б почули себе краще?»
6. «Як ви думаєте, як я насправді до вас ставлюсь?»
7.

Ситуація 3. Студент (учень), висказавши викладачеві свої сумніви щодо можливості глибокого міцного засвоєння предмету, який він викладає, додав: «Я сказав вам про те, що мене турбує. Тепер ви скажіть, у чому причина цього і як мені бути далі?» - Що має відповісти на це викладач?

1. «У вас, мені здається, комплекс неповноцінності».
2. «У вас немає ніяких підстав для хвилювання».
3. «Пер ніж я зможу висказати свою обґрунтовану думку, мені необхідно краще розібратися у сутності проблеми».
4. «Давайте почекаємо, попрацюємо і повернемося до цієї проблеми через деякий час. Я думаю, ми зможемо її вирішити».
5. «Я не готовий(а) зараз дати вам точну відповідь, мені потрібно подумати».
6. «Не хвилюйтесь, і мені у свій час нічого не вдавалося».
7.

Ситуація 4. Студент (учень) говорить викладачу: «Мені не подобається те, що ви говорите і захищаєте на заняттях». – Якою має бути відповідь викладача?

1. «Це – погано».
2. «Ви, мабуть, в цьому не розбираєтесь».
3. «Я сподіваюсь, що у подальшому, у процесі наших занять ваша думка зміниться».
4. «А що ви сам любите і готові захищати?»

5. «Чому?»
6.

Ситуація 5. Студент (учень), явно демонструючи своє погане ставлення до будь-кого з товаришів групи, говорить: «Я не хочу працювати (вчитися) разом з ним». – Як має на це відреагувати викладач?

1. «Ну і що?»
2. «Нікуди не дінетесь, все одно прийдеться».
3. «Це не розумно з вашого боку».
4. «Але й він теж після цього не захоче з вами працювати (вчитися)».
5. «Чому?»
6. «Я думаю, що ви не правий».
7.

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ І ВИСНОВКИ

Ключ до методики «Педагогічні ситуації». Оцінка в балах різних варіантів відповідей на різні ситуації.

Порядковий номер педагогічної ситуації	Вибраний варіант відповіді і його оцінка в балах							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	2	3	4	4	5	5	-	-
2.	2	2	3	4	5	5	-	-
3.	2	3	4	5	4	5	-	-
4.	2	2	4	4	5	4	5	-
5	2	2	3	4	4	5	-	-

Примітка: власні відповіді оцінюються окремо, і відповідні оцінки додаються до загальної суми балів.

Здатність правильно вирішувати педагогічні проблеми визначаються за сумою балів, набраних респондентом за всіма 5 педагогічними ситуаціями, поділеної на 5.

Якщо респондент отримав середню оцінку вище 4,5 балів, то його педагогічні здібності (за даною методикою) вважаються високорозвиненими (високий рівень). Якщо середня оцінка знаходиться в інтервалі від 3,5 до 4,4 балів, то педагогічні здібності вважаються достатньо розвиненими (середній

рівень). І накінець, якщо середня оцінка нижче 3,4 бали, то педагогічні здібності респондента слаборозвинені (низький рівень).

4.Блок контролю

а) Дайте відповідь на контрольні запитання лекції:

1. Що складає зміст знань навчального предмету педагога?
2. Що таке педагогічна технологія?
3. Яким вимогам повинна відповідати педагогічна технологія?
4. На чому заснована педагогічна творчість?
5. Що таке педагогічний стиль?
6. Що таке культура мовлення?
7. Назвіть основні компоненти культури мовлення.
8. Що складає ядро педагогічного етикету?

б) Дайте відповідь на питання тесту:

Варіант №8. Тема: „Педагогічна майстерність спортивного педагога”

1. Педагогічну майстерність спортивного педагога складають:

- а) знання історії, теорії, методики і сучасної практики;
- б) досвід в навчанні і вихованні, ерудиція викладача в новітніх досягненнях;
- в) синтез психолого-педагогічного мислення, емоційно-вольові засоби виразності;
- г) знання навчального предмету; педагогічна технологія, творчість та стиль.

2. Відтвореність педагогічної технології передбачає:

- а) можливість застосування педагогічних технологій в інших однотипних освітніх закладах, іншими суб'єктами;
- б) опору на відповідну наукову концепцію, що включає психологічне та дидактичне обґрунтування освітньої мети;
- в) логіку педагогічного процесу та взаємозв'язок всіх його частин;
- г) можливість діагностичного планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики.

3. Дайте визначення поняттю „педагогічний стиль”:

а) педагогічний стиль – це здібність педагога володіти силою тяжіння, зачаровувати людей, бути привабливим і відкритим;

б) педагогічний стиль – це сукупність своєрідних думок і дій педагогів, що відрізняє їх від інших педагогів;

в) педагогічний стиль – це вміння педагога тонко відчувати іншу людину, його переживання, мотиви вчинків;

г) педагогічний стиль – це здібність педагога усвідомлювати себе, свої психічні стани, бачити себе зі сторони.

Додаткова лекція: «Культура мовлення та етикет спортивного педагога»

1. Культура мовлення викладача-тренера
2. Основні компоненти культури мовлення
3. Етикет педагога в спілкуванні і поведінці

1. Культура мовлення викладача-тренера

Мова для викладача є інструментом передачі навчального матеріалу і засобом виховних впливів.

Розвиток мовної культури педагога необхідно в інтересах оптимізації навчання і посилення виховних впливів. Викладач повинен мати добру вербальну пам'ять, правильно обирати мовні засоби, логічно викладати думки, вміти орієнтувати мову на співрозмовника, а також передбачати результати впливу слова. Значну роль у вербальному спілкуванні грає його культура і ерудиція.

Я.А.Коменський вважав, що педагог повинен володіти словом на такому рівні, який забезпечує повну увагу із сторони учнів. Він писав, що мова викладача повинна бути точною і ясною, виразною і привабливою для вихованців.

Культура мовлення служить важливим показником духовного багатства педагога, його культури мислення і є могутнім засобом формування особистості.

Словосполучення „культура мовлення”, або „мовна культура”, застосовується в трьох значеннях:

- *культура мовлення* – це перш за все ознаки і властивості мови, які говорять за її комунікативне вдосконалення;
- *культура мовлення* – це сукупність навичок і знань людини, що забезпечує доцільне застосування мови з метою спілкування;
- *культура мовлення* – це галузь лінгвістичних знань за мовлення як сукупності і системі її комунікативних якостей.

Мова і мовлення завжди виступають в поєднанні, але вони не тотожні. Під *мовою* розуміють систему мовних знаків, оброблених в мовній практиці, за

якими закріпленій загальноприйнятий зміст. **Мовлення** – це мовна діяльність окремих індивідуумів, в якому мова знаходить конкретне практичне застосування.

Мова і мовлення взаємодоповнюють одне інше, різниця між ними не суттєва. Якщо *мова* – це система засобів спілкування, то *мовлення* – це реалізація цієї системи (безпосередня розмова, тексти). Мовлення будується за правилами мови. Важливими громадськими функціями мови є наступні:

- *спілкування – побутово-розмовний стиль;*
- *повідомлення – діловий та науковий стилі;*
- *діяння (вплив) – публіцистичний і художньо-белетристичний стилі.*

Використовувати ресурси мови можна по-різному, але саме у виборі структури комунікації виявляється загальна культура і особливо – культура педагога.

Спілкування з аудиторією може бути ефективним, якщо викладач чітко уявляє собі його завдання: *з якою метою він повинен говорити, що йому треба сказати, як оформити мовлення?*

Культура мовлення педагога передбачає високий рівень загальної культури і любов до рідної мови. Педагог, що володіє *естетичною привабливістю голосу, багатством, змістовністю і образністю мови, здатен плідно вирішувати навчально-виховні завдання*. Важливе значення мають *сила, тембр, мелодійність, а також відвертість і природність мовлення*.

2. Основні компоненти культури мовлення

Вплив мовлення залежить від багатьох факторів – ідейної спрямованості промови, її змісту, наявності нової інформації, виразності та ступеню спонукання учнів до конкретного вчинку.

В основі культури мовлення виділяють наступні **компоненти** (за Б.М.Головіним):

- *правильність мовлення: норми наголосу (ударения – рос.);*
- *правильність мовлення: норми граматики;*

- *точність мовлення;*
- *логічність мовлення;*
- *чистота мовлення;*
- *виразність мовлення;*
- *багатство, розмаїтість мовлення;*
- *доречність мовлення;*
- *мовні стилі.*

Багатий лексико-словарний склад мови є суттєвою ознакою культури мовлення педагога. Однак багатство мови визначається не тільки кількістю слів, але й можливістю застосовувати їх в декількох значеннях. Лексичне багатство мови дає можливість висловлювати різноманітні почуття і думки.

Точність мови залежить також від правильного застосування слів, близьких за гучністю (звучаним – рос.), але різних за значенням: „абонемент” – „абонент”.

Знижує якість мовлення тавтологія – повторення одного і того ж іншими словами. Наприклад, „пам’ятні сувеніри”, „вільні вакансії”, „своя автобіографія”...

Мова педагога повинна бути живою і виразною. За цими вимогами несумісні штампи і шаблонні словосполучення, наприклад: „загострити питання”, „має місце”.

Мова педагога повинна бути не тільки правильною, а й виразною, образною, емоціональною. Це досягається вмілим використанням фразеологічного багатства прислів’я, крилатих слів та висловів.

При проведенні навчально-тренувальних занять і виховної роботи основним засобом впливу педагога на вихованців служить живе мовлення. За допомогою слова викладач-тренер керує навчальним процесом та практичними діями, передає вихованцям необхідні знання, прищепити навички правильної поведінки та бережливе відношення до власності.

Тренеру необхідно постійно працювати над підвищенням культури усної і письмової мови, над її артистичністю, досягати покращення таких

комунікативних якостей, як правильність, чистота, точність, логічність, виразність, освіченість, доступність мовлення.

Культура мовлення спортивного педагога пов'язана з мовноруховою координацією, що означає одночасний показ та пояснення вправи, не порушуючи ані якості її виконання, ані плавності та виразності мови.

3. Етикет педагога в спілкуванні і поведінці

Спілкування – це не просто контакти або комунікації, а складна форма соціально-психологічної взаємодії людей. Педагогічне спрямоване спілкування досягає своєї мети за додержанням основного принципу педагогіки співпраці: поведінки педагога, його етикет і такт впливають на результативність навчально-виховного процесу.

Етикет педагога включає в себе відповідний часу, соціальному статусу і місту – *порядок поведінки, що наводить своє відображення в різних формах і видах обходження з людьми. Ядро педагогічного етикету – установка на гуманізм, доброзичливість та чуйність.* У сприйнятті педагога люди, що його оточують, розміщуються в центрі системи цінностей, а не на периферії його уваги.

Педагог, що турбується за побудову позитивного морального клімату, реалізує установку на:

- *довіру і переймання (сопереживание – рос.);*
- *ліквідацію конфліктів з педагогічною користю;*
- *тактичну взаємо критику і волю перебудувати свою поведінку.*

Етикет спілкування і поведінки конкретно і рельєфно характеризує особистість педагога в цілому. Застосування педагогічних впливів дозуються його вмінням знаходити продуктивний стиль спілкування.

В якості норми доцільних педагогічних впливів виступає ***такт***, тобто *почуття міри, додержання правил пристойності.* Педагогічний такт дозволяє запобігти крайнощів у спілкуванні.

К.Д.Ушинський вважав, що в педагогічному спілкуванні „повинна царити серйозність, що допускає жарт, але не перетворювати всього діла в жарт, ласкавість без удавання (нещирості), справедливість без чіпляння, доброта без слабості, порядок без педантизму і, головне, постійна розумова діяльність”.

Контрольні запитання:

1. Що таке культура мовлення?
2. Назвіть основні компоненти культури мовлення.
3. Що складає ядро педагогічного етикету?

ЛІТЕРАТУРА

Основна література.

1. Ильин Е.П. Психология физического воспитания: 2-е изд., испр. и доп. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2000.- 486 с.
2. Гогунев Е.Н., Мартыанов Б.И. Психология физического воспитания и спорта. Учеб. пособие.– М.: «Академия»,2000.-288
3. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов.- М.: Издательская корпорация «Логос», 1999.- 384 с.
4. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997.- 302 с.
5. Спортивная психология в трудах отечественных специалистов./Сост. И.П.Волков.- СПб.:Питер,2002.- 384 с.
6. Петровська Т.В. Майстерність спортивного педагога: навч. посіб. /Т.В. Петровська. – К.: Олімп. л-ра, 2012. – 184 с.
7. Практикум по спортивной психологии /Под ред. И.П.Волкова.- СПб.: Питер, 2002.- 288 с.

Додаткова література.

- Шалар О.Г. Педагогічне керівництво самостійними заняттями школярів фізичною культурою. Монографія. [Текст] / О.Г. Шалар - Х.: Нове слово, 2004.- 194 с.
- Шалар О.Г. Діагностика творчої активності студентів [Текст] / О.Г. Шалар // Теорія та методика фізичного виховання. – 2006.- №2.- С.16-19.
- Шалар О.Г. Формирование профессионализма студентов физкультурного вуза при кредитно-модульной системе организации обучения [Текст] / О.Г. Шалар // Физическое воспитание студентов творческих специальностей: сб. науч. тр. под ред. проф. Ермакова С.С. – Харьков: ХГАДИ (ХХПИ).- 2006.- №4.- с.162-169.
- Шалар О.Г. Фізична культура у 1-4 класах: модульно блочне навчання (програмно-методичне забезпечення уроків фізичної культури в початковій школі) [Текст] : метод. посіб. / О.Г. Шалар, І.В. Маляренко, І.В. Городинська, К.О. Кісіленко, О.О. Цюпак - Миколаїв: МОППО, 2007.- 112с.
- Шалар О.Г. Фізична культура в коледжі: навчально-методичний посібник для студентів І курсу коледжу [Текст] : навч. посіб. / О.Г. Шалар, Кісіленко К.О., Г.П. Шалар - Херсон: Видавництво ХДУ, 2007.- 96с.
- Шалар О.Г. Традиції вітчизняної освіти в поєднанні з системою ECTS на факультеті фізичного виховання та спорту [Текст] / О.Г. Шалар // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007.- №6.- С.3-7.
- Шалар О.Г. Проблема учення в системі фізкультурної освіти молоді [Текст] / О.Г. Шалар // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007.- №12.- С.6-8.
- Шалар О.Г. Освітньо-рефлекторна організація уроків фізичної культури [Текст] / О.Г. Шалар, А.Я. Сочинський // Вересень. Науково-методичний інформаційно-освітній журнал.- Миколаїв: МОППО, №3-4 (44-45), 2008.- с. 111-124

Шалар О.Г. Відповідальне ставлення до здоров'я як провідна цінність фізичного виховання [Текст] / О.Г. Шалар // Теорія та методика фізичного виховання. – 2009. - №5. – с. 26-31.

Шалар О.Г. Формирование мотивационно-ценностного отношения студентов к собственному здоровью [Текст] / О.Г. Шалар, М.В. Науменко, Е.А. Стрикаленко // Физическое воспитание студентов // научный журнал. – Харьков, ХООНОКУ – ХГАДИ, 2010. - №5. – С. 80-83.

Шалар О.Г. Взаимопонимание тренеров с юными спортсменами [Текст] / О.Г. Шалар, Б.Г. Кедровский, А.В. Гриневиц // Физическое воспитание студентов – 2013. - №4. – С. 31-34.

Шалар О.Г. Взаимоотношения как аспект психологического климата женской футбольной команды [Текст] / О.Г. Шалар, В.Н. Гузарь, А.О. Норик // Физическое воспитание студентов – 2014. - №2. – С. 8-12.

Шалар О.Г. Практикум з психології фізичного виховання [Текст] : навч.-метод. посіб. / О.Г. Шалар. - Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2014. – 158 с

Шалар О.Г. Практикум з педагогіки та педагогіки спорту [Текст] : навч.-метод. посіб. / О.Г. Шалар. - Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2014. – 124 с

Шалар О.Г. Практикум з психології спорту [Текст] : навч.-метод. посіб. / О.Г. Шалар. - Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2015. – 128 с.

Шалар О.Г. Практикум з педагогіки фізичного виховання [Текст] : навч.-метод. посіб. / О.Г. Шалар. - Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2015. – 128 с

Шалар О.Г., Стрикаленко Є.А., Левченко Г.В. Властивості особистості тренера з йоги [Текст] / О.Г. Шалар, Є.А. Стрикаленко, Г.В. Левченко / Український журнал медицини, біології та спорту. №5 (7) / Чорноморський національний університет ім. Петра Могили (м. Миколаїв), 2017. С. 192-194.

Шалар О.Г. Діагностика професійної майстерності вчителів фізичної культури [Текст] / О.Г. Шалар // Фізичне виховання в школах України.- Харків: «ВГ «Основа», №2 (02), 2009.- с.15-18.

Шалар О.Г. Організація позакласної роботи учнів із баскетболу: навчальна програма факультативу (гуртка, секції) з баскетболу для 5-11 класів [Текст] : навч. посіб. / О.Г. Шалар, О.М. Кащишен, Ю.В. Рогачов. - Миколаїв: ОІППО, 2016. – 84 с.

4. INTERNET – ресурси

5. www.sportscience.org.

6. www.tmfv.com.ua.

7. www.nbu.gov.ua.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
АВТОРСЬКА ПРОГРАМА	5
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I. «ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАГІСТРА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ»	10
Модуль 1. «Організація навчальної діяльності студентів з позиції їх професійно-педагогічної підготовки»	10
Модуль 2. «Лекція з спортивно-педагогічних дисциплін»	22
Модуль 3. «Проведення практичних занять із спортивно-педагогічних дисциплін»	31
Модуль 4. «Навчальна практика із спортивно-педагогічних дисциплін»	41
Додаткова лекція: «Семінарські заняття із спортивно-педагогічних дисциплін»	51
Додаткова лекція: «Оглядово-методичні заняття з предметів циклу СПД»	57
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II. «ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВУЗУ»	62
Модуль 5. «Професійно-педагогічна діяльність учителя фізичної культури»	62
Модуль 6. «Педагогічна культура спортивного педагога»	72
Модуль 7. «Педагогічні функції та уміння вчителя фізичної культури»	82
Модуль 8. «Педагогічна майстерність спортивного педагога»	97
Додаткова лекція: «Культура мовлення та етикет спортивного педагога»	107
ЛІТЕРАТУРА	112